

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA MLADISTVÝCH, JEJÍ PŘÍČINY
A PREVENCE VE STŘEDOČESKÉM KRAJI**

Autor práce: Tereza Křemenová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále pak JUDr. Milanu Fárovi, manažeru prevence kriminality na území města Příbram za poskytnuté informace a Ing. Marcele Hodkové a Mgr. Jaroslavě Burmannové za vstřícnost při výzkumu.

Abstrakt

KŘEMENOVA, T. *Kriminalita mladistvých, její příčiny a prevence ve Středočeském kraji: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. 79 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: kriminalita, mladiství, prevence

Práce vysvětluje základní pojmy a termíny úzce spjaté s kriminalitou mladistvých. Shrnuje legislativní úpravu týkající se mladistvých od vzniku Československé republiky do současnosti. Zaměřuje se na definování jednotlivých druhů kriminality, kterých se mladiství nejčastěji dopouštějí, a porovnává stavy kriminality mladistvých na území Středočeského kraje za posledních pět let, z nichž vyvozuje závěry. Práce se také zabývá příčinami kriminality mladistvých a míněním samotných mladistvých o tomto druhu kriminality pomocí dotazníkového šetření. Dále práce analyzuje preventivní opatření realizovaná na území Středočeského kraje a města Příbram a v neposlední řadě navrhuje nové preventivní programy pro město Příbram.

Abstract

KŘEMENOVÁ, T. *Juvenile Delinquency, Its Causes and Prevention in the Central Bohemia Region: Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 79 p. Supervisor : JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: Kriminality, Youngsters, Prevention

These Thesis describes basic terms and terminology closely connected with criminality of the youngsters. It summarises legislative concerning the youngsters since the foundation of the Czechoslovak Republic until present. It concentrates on definition of individual criminal offences, which the youngsters commit the most often, and compares the numbers of crimes committed by youngsters in the territory of the Central Bohemian Region for the last five years. The Thesis makes a conclusion from the above mentioned data. It also deals with the cause of the youngsters' criminality and the opinion of the youngsters on this type of criminality by means of a questionnaire survey. Furthermore, the thesis analyses preventiv measures realised in the territory of the Central Bohemia Region and the town of Příbram and, last but not least, it proposes new preventive programmes for the town of Příbram.

Obsah

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA	9
2 POJEM KRIMINALITA MLADISTVÝCH	11
2.1 Základní pojmy	11
2.1.1 Z pohledu trestního práva	11
2.1.2 Z pohledu kriminologie	12
2.2 Druhy trestných činů mladistvých	14
2.2.1 Majetková kriminalita	14
2.2.2 Násilná kriminalita	19
2.2.3 Mravnostní kriminalita	23
2.2.4 Drogová kriminalita	27
2.3 Stav celkové kriminality mladistvých v letech 2008 - 2012	30
3 HISTORIE KRIMINALITY MLADISTVÝCH	34
3.1 Období první republiky	34
3.2 Období socialismu.....	36
3.2.1 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon	36
3.2.2 Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon	37
3.3 Vývoj kriminality v číslech	39
4 ETIOLOGIE KRIMINALITY MLADISTVÝCH	41
4.1 Biologický a psychický základ (endogenní).....	42
4.1.1 Temperament	42
4.1.2 Reakce na alkohol a drogy.....	42
4.1.3 Vyřazení abnormálních vrstevníků	43
4.2 Sociální základ (exogenní)	43
4.2.1 Rodina.....	43
4.2.2 Škola.....	45
4.2.1 Vrstevníci.....	46
5 PREVENCE KRIMINALITY MLADISTVÝCH	48
5.1 Obecné znalosti o prevenci.....	48
5.2 Preventivní programy ve Středočeském kraji.....	51
5.3 Preventivní programy ve městě Příbram	54
5.4 Návrh preventivních opatření	57

6 VÝZKUM.....	58
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	75
PŘÍLOHY	77

Úvod

V posledních několika letech je téma kriminality mladistvých velmi medializované, což vede k dalšímu zájmu nejen odborné veřejnosti, ale i té laické o otázky spojené s tímto odvětvím. Ať už mluvíme o laickou veřejností velmi diskutovaných tématech, jako jsou například snižování hranice trestní odpovědnosti anebo finanční nákladnosti preventivních programů. Co se týče snižování hranice trestní odpovědnosti, je toto téma diskutované hlavně z důvodů stále se snižujícího věku útočníků. Někteří útočníci se spoléhají i na to, že když ještě nepřekročili hranici patnácti let, a nejsou tedy trestně odpovědní ani jako mladiství, policie a potažmo stát na ně nemůže. Pokud jde o preventivní programy, prevence vždy byla, je a bude levnější než represe. Problémem je spíše fakt informovanosti a následného využívání preventivních programů ze strany mladistvých.

Podle laické veřejnosti dochází od roku 1989, a tedy po pádu komunismu, k neustálému nárůstu kriminality mladistvých a opatření, která by tomu zabránila, stále nepřicházejí. Důležité je si uvědomit, že současní mladiství budou za krátko plně dospělí jedinci, samostatně rozhodující o dalším vývoji života a nejen toho svého, ale i nás ostatních. Tím pádem se objevuje otázka, jestli bude za několik let růst také celková kriminalita, když v současné době údajně roste kriminalita mladistvých.

Pokud se podíváme na příčiny tohoto druhu kriminality, zjistíme, že jich je celá řada. Nejen vliv rodiny a vrstevníků, což se řadí mezi jedny z nejčastějších příčin. Období dospívání s sebou přináší mnoho hormonálních výkyvů, které se projevují také bezohledností a rostoucí agresivitou směřující k dosažení majetkového nebo finančního prospěchu bez ohledu na použité prostředky. Dalším faktorem vedoucím ke kriminalitě mladistvých bývá například nevhodné zaplnění jejich volného času.

V roce 2004 nabyl platnosti zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), který do tohoto problému vnáší nové poznatky a dalo by se říci, že je k mladistvým benevolentnější než trestní zákoník. Je tomu jen dobře, protože někteří mladiství nejsou plně schopni chápat následky svých činů.

Kriminalita mladistvých, její příčiny a prevence je velmi široký pojem, proto se tato práce specializuje výhradně na řešení dané problematiky ve Středočeském kraji.

1 Cíl a metodika

Hlavním cílem práce je charakterizování a porovnání kriminality mladistvých v posledních pěti letech ve Středočeském kraji. Zaměřuje se tedy na vzájemné porovnání stavů tohoto druhu kriminality v letech 2008, 2009, 2010, 2011 a 2012. Dále zjišťuje příčiny tohoto druhu kriminality a mínění mladistvých ve věku 15 - 19 let o tomto druhu kriminality pomocí dotazníkového šetření obsahující uzavřené, polootevřené a otevřené otázky.

Vedlejším cílem je pak zhodnocení prevence tohoto druhu kriminality se zaměřením na prevenci ze strany města Příbram a Středočeského kraje. Též navrhuje další opatření, která by tento druh kriminality snížila.

První kapitola se zaměřuje na vysvětlení pojmů a základních termínů úzce spjatých s touto problematikou, jak pomocí analýzy zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), tak převážně zákona o soudnictví ve věcech mládeže, i kriminologických poznatků. Dále definuje jednotlivé druhy kriminality, jíž se mladiství nejčastěji dopouštějí pomocí analýzy odborné literatury. Porovnává stavy tohoto druhu kriminality v rozmezí posledních pěti let a vyvozuje z nich závěry.

Kapitola historie kriminality mladistvých přibližuje historický vývoj tohoto odvětví pomocí analýzy odborné literatury.

Etiologie kriminality mladistvých zjišťuje a hodnotí příčiny kriminality mladistvých, hlavně z pohledu kriminologického a pedagogického, pomocí analýzy odborné literatury.

Kapitola nazvaná Prevence kriminality mladistvých objasňuje nejen samotný pojem prevence, ale i zjišťuje a hodnotí preventivní programy pro mladistvé v městě Příbram a v celém Středočeském kraji, přičemž vychází z brožurek a dostupných informací k tomuto tématu, a dále navrhuje další opatření, která by kriminalitu mladistvých snížila.

Poslední kapitola přináší výsledky výzkumného šetření, zjišťuje názory mladistvých na tuto kriminalitu pomocí dotazníkového šetření prováděného na konkrétní střední škole, tedy na Integrované střední škole hotelového provozu, obchodu a služeb, Příbram, a to u studentů ve věkovém rozmezí 15 až 19 let, a je zaměřen především na zjišťování jejich informovanosti o preventivních programech jim určených. Pomocí uzavřených, polootevřených a otevřených otázek se snaží zjistit

informovanost a případný zájem dětí o preventivní programy, ale i jejich dosavadní zkušenosti, ať už aktivní, anebo pasivní s kriminalitou mladistvých a jejich osobní pohled na tuto problematiku. Předpokládá se, že většina mladistvých není seznámena s preventivními programy v jejich okolí a pokud jsou seznámeni, nemají zájem se jich účastnit.

Výchozí hypotézy můžeme formulovat takto: Hypotéza 1: Kriminalita mladistvých v posledních letech klesá. Hypotéza 2: Alespoň 20% všech dotázaných se osobně setkalo s kriminalitou mladistvých. Hypotéza 3: 70% všech dotázaných nezná žádný preventivní program na území města Příbram. Hypotéza 4: 50% všech dotázaných nemá zájem o preventivní programy.

2 Pojem kriminalita mladistvých

2.1 Základní pojmy

Vědní disciplína kriminologie a trestní právo definují základní pojmy týkající se kriminality mladistvých odlišně. Proto je potřeba některé z nich vysvětlit.

2.1.1 Z pohledu trestního práva

Na poli trestně-právní oblasti kriminality mladistvých figurují tři hlavní zákony. Nejdůležitější pro tuto oblast je však zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který je lex specialis k trestnímu zákoníku a zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „trestní řád“). Všechny tyto zákony se podílejí na přesném stanovení termínů spojených s kriminalitou mladistvých.

• **Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže:**

Protiprávní čin – podle § 2 odst. 2 písm. a) se rozumí „provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný.“¹

Provinění – charakterizováno v § 6 odst. 1 jako trestný čin spáchaný mladistvým. Dopouštějí se ho tedy osoby, jenž dovršily 15. rok věku, ale nepřekročily 18. rok svého věku. Nazývá se takto také proto, že pojem provinění není tak odsuzující, jako pojem trestný čin. Tím je dána větší ohleduplnost k potřebám mladistvého.²

Odpovědnost mladistvého – vymezena negativně v § 5 odst. 1. „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“³

Mládež – ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) jako „dětí mladší patnácti let a mladiství.“⁴

Dítě mladší patnácti let – podle § 2 odst. 1 písm. c) je „dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.“⁵

¹ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 320.

² ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 106.

³ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 321.

⁴ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 320.

⁵ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 320.

Před dovršením 15. roku věku není dítě schopno uvědomit si protiprávnost svého jednání, a to vzhledem ke své nedostatečné rozumové a mravní vyspělosti.⁶

Mladistvý – podle § 2 odst. 1 písm. d) „ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“⁷ S tímto věkem je spojena i odpovědnost mladistvého.

• **Zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád:**

Čin jinak trestný – podle § 11 odst. 1 písm. d) „jde-li o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná.“⁸

• **Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník:**

Dítě – podle § 126 je to „osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“⁹

2.1.2 Z pohledu kriminologie

Kriminologie je společenskovední disciplína zabývající se jak jednotlivci, tak i společnostmi jako celkem.¹⁰ Zabývá se především kriminalitou neboli zločinností, pachateli, oběťmi a kontrolou kriminality.¹¹

I tato disciplína si vytvořila vlastní pojmy týkající se problematiky mladistvých.

Kriminalita – obecně by se dalo říci, že je to souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určitý čas. Dále pak je to také sociálně patologický jev. Vědou o kriminalitě je kriminologie. Bohužel rozsah a obsah pojmu kriminalita není nijak přesně ucelený. Podle Holcra¹² se názory na kriminalitu dělí:

1) **legální** – trestná činnost,

2) **sociologizující** – takové chování a jednání, které není možné trestněprávně sankcionovat, ale je společensky nežádoucí.

Prekriminalita – nazývají se takto činy jinak trestné, které spáchaly děti před dosažením věku 15 let.¹³

⁶ ŠÁMAL, P., a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže : komentář*. 3. vyd. Praha, 2011, 833 - 834.

⁷ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 320.

⁸ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, částka 66, s. 148.

⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 40.

¹⁰ KUČHTA, J. *Kriminologie*. Praha, 1993, s. 1.

¹¹ KAISER, G. *Kriminologie : Eine Einführung in die Grundlagen*. 10. Aufl. Stuttgart, 1997, s. 1.

¹² HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha, 2009, s. 10.

¹³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 11.

Delikvence – tento pojem je podle většiny neznalých osob synonymní s pojmem kriminalita, ale není tomu tak. Delikvence je širší pojem než kriminalita. Zahrnují se do ní činnosti patřící do legálního i sociologizujícího pohledu na kriminalitu. Tedy ty, co porušují právní i společenské zásady.¹⁴

Kategorie podle věku pachatele – kriminologie na rozdíl od trestního práva dělí pachatele podle jejich věku do následujících skupin:¹⁵

- 1) „předškolní věk = 0 – 6 let
- 2) mladší školní věk = 7 – 11 let
- 3) starší školní věk = 12 – 14 let
- 4) mladistvý = 15 – 17 let
- 5) blízký věku mladistvému = 18 let
- 6) mladý dospělý = 18 – 23 let.“

Mladý dospělý – vymezení horní hranice se v literatuře liší, diskutuje se o 21 letech, nebo 24 letech, anebo dokonce až 30 letech.¹⁶ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pojem mladý dospělý nezná, ale v ustanovení § 33 písm. b) hovoří o „spáchání trestného činu ve věku blízkém věku mladistvých“, čímž je ustanovena polehčující okolnost, která má význam pro vyměření trestu.¹⁷

Mládež – tímto pojmem jsou podle literatury myšleny tři kategorie: děti ještě trestně neodpovědné, tedy mladší 15 let, mladiství a mladý dospělý. Policejní statistika však tento pojem chápe v užším slova smyslu, a to jen děti a mladiství.¹⁸

Nezletilí – trestní právo tento pojem nepoužívá. Používá ho policejní praxe a policejní statistiky, kde se věk osoby definované jako „nezletilí“ pohybuje v rozmezí 1 - 14. rokem věku života.¹⁹ Více se tomuto pojmu věnuje občanské právo, konkrétněji dva zákony. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který rozebírá postavení nezletilého v rodině, a zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, který rozebírá např. zaměstnávání nezletilých. V těchto zákonech je nezletilým myšlena fyzická osoba, která nedosáhla osmnácti let věku anebo která nenabyla zletilost manželstvím, což lze učinit až po nabytí šestnáctého roku života.²⁰

¹⁴ *Kriminalita dětí a mládeže* [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z [www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/n/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html/>](http://clanky.rvp.cz/clanek/o/n/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html/).

¹⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 138.

¹⁶ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 13.

¹⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 453.

¹⁸ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 12.

¹⁹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 13.

²⁰ ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. [online]. 1964, částka 19, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>>.

Oba tyto zákony však budou zrušeny k 1. 1. 2014 a nahrazeny novým zákonem č. 89/2012 Sb. občanský zákoník.

Pro potřeby této práce budou ve statistikách nezletilí bráni v rozmezí věku 1 - 14 let a mladiství v rozmezí věku 15 - 17 let. Stejně rozdělení používá i policejní praxe a policejní statistiky.

2.2 Druhy trestných činů mladistvých

Podle policejních statistik se mladistvý vyznačují páčáním určitého druhu trestné činnosti ve větší míře než jiného. Nutno ještě podotknout, že kriminalita mládeže, tedy dětí a mladistvých, je převážně záležitostí chlapců. Podíl dívčích a chlapeckých pachatelů je 1:20 pro chlapce. Kriminalita mládeže se také vyznačuje vysokým procentem recidivy a spolupachatelství. V tomto případě se jedná až o třetinu trestné činnosti mládeže.²¹

Trestné činy, které mladiství páchají ve větší míře než jiné, jsou především trestné činy spadající do kategorie majetkové, násilné, mravnostní a drogové kriminality. U jednotlivých trestných činů bude v následujících podkapitolách uveden také jejich vývoj od roku 2008 do roku 2012. Léta 2011 a 2012 budou rozebrána podrobněji. Důvodem je nárůst kriminality v roce 2011 oproti předchozímu roku 2010 a následný pokles v roce 2012.

2.2.1 Majetková kriminalita²²

Majetková kriminalita představuje většinu celkové kriminality a od roku 1989 je na vzestupu. Její podstatou je útok na majetkové hodnoty kohokoliv, a proto je pro společnost velmi obtěžující. Velmi proměnou hodnotou je v posledních letech finanční částka majetku, která rozhoduje o tom, jestli se bude jednat o trestný čin, nebo přestupek.

Legislativně je majetková kriminalita zakotvena v hlavě V. trestního zákoníku nazvané Trestné činy proti majetku.

Majetková kriminalita se člení:

1) **TČ se zjištěnou pohnutkou** – patří sem např. zpronevěra, krádeže, podvod atd.,

2) **TČ s poškozovacím jednáním** – patří sem např. poškozování cizí věci, zneužívání vlastnictví atd.,

²¹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 20.

²² SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 99.

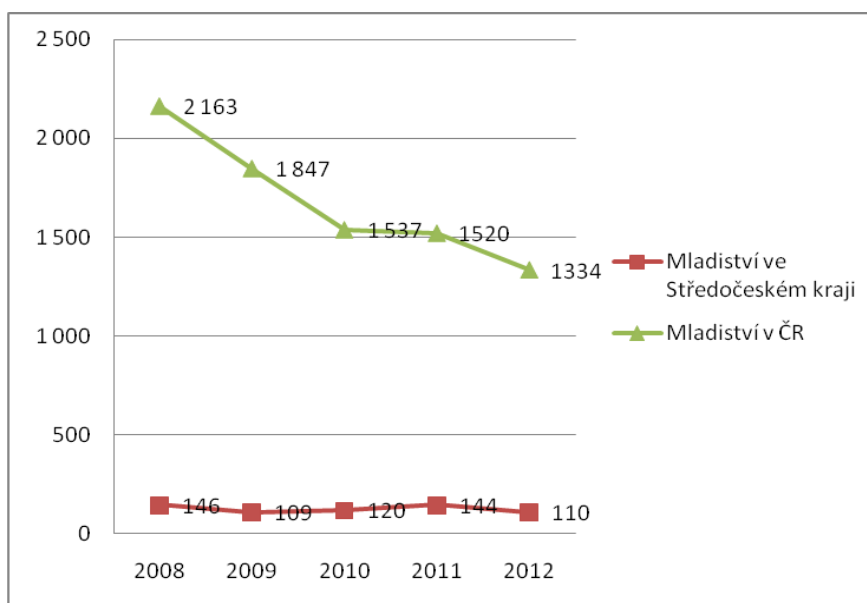
3) TČ páchaní jinou osobou – patří sem podílnictví,

4) TČ legalizace výnosu z trestné činnosti – patří sem legalizace výnosů z trestné činnosti.

Tento druh kriminality je doménou mužů a ve většině případů recidivistů. Mladiství se nejvíce dopouštějí krádeží prostých a krádeží vloupáním, které tvoří převážnou část majetkové kriminality.

Krádeže prosté – pachatel zde nepřekonává žádnou překážku, snižuje se tím tedy pravděpodobnost zanechání nějakých stop a jeho následné dopadení. Samozřejmě že důvody získání majetku jsou ze ziskovosti. Podle policejních statistik sem patří např. krádeže kapesní, u kterých jsou pachatelé většinou ženského pohlaví, krádeže motorových vozidel, které jsou většinou páchany organizovaně, krádeže věci během jízdy v dopravním prostředku, krádeže v objektu se starožitnostmi a uměleckými předměty atd.

Graf č. 1: Vývoj spáchaných TČ krádeže prosté celkem v letech 2008 - 2012²³

V grafu č. 1 můžeme vidět strmě klesající spáchané trestné činy krádeže prosté celkem, jejímž pachatelem jsou mladiství, a to na území České republiky. V roce 2008 jich bylo 2 163, a v roce 2012 o 829 méně, což je pokles o 38,33%.

²³ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z www: <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.

Ve Středočeském kraji však krádeže prosté celkem klesají pomaleji a v roce 2011 došlo oproti předchozím rokům k mírnému nárůstu. Rozdíl mezi léty 2008 a 2012 je tedy jen o 36 krádeží prostých, což představuje pokles o 24,66%.

Tabulka č. 1: Trestné činy krádeže prosté celkem v roce 2011 - 2012²⁴

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	124 274	22 130	421	1 520	13 067	2 106	32	144
2012	119 367	23 678	337	1 334	12 456	2 123	17	110

V roce 2011 bylo na území České republiky zjištěno 124 274 trestných činů spadajících do kategorie krádeže prosté. Z toho bylo jen 22 130 objasněných. Úspěšnost objasňování je tedy velmi nízká, jen 17,8%. Nezletilí se podíleli na 421 činy jinak trestnými a mladiství 1 520 provinění. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 13 067 činů spadajících do kategorie krádeže prosté. Objasněnost byla pouhých 2 106 činů, což činí úspěšnost jen 16,12%. Nezletilí se podíleli na 32 a mladiství na 144.

V roce 2012 bylo na území České republiky spácháno 119 367 trestných činů krádeží prostých. Z toho 23 678 bylo objasněno. Objasněnost je tedy velmi nízká, a to jen 19,8%. Nezletilí se podíleli na 337 a mladiství na 1 334 trestných činech krádeží prostých. Ve Středočeském kraji bylo spácháno 12 456 krádeží prostých, z toho bylo 110 provinění. Objasněnost byla 2 123, což činí 17,04%, a nezletilí se dopustili 17.

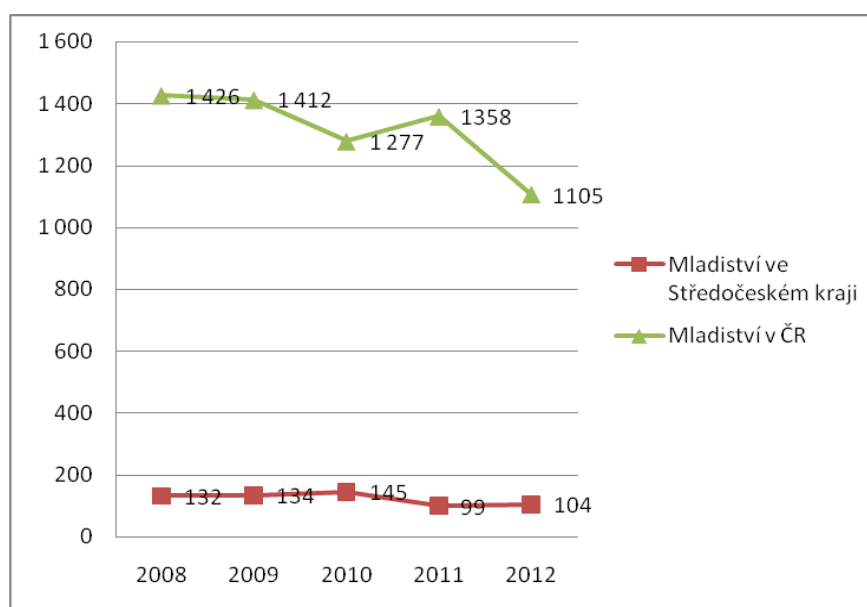
Pokud srovnáme krádeže prosté v roce 2011 a 2012 v České republice, dojdeme k závěru, že zjištěných krádeží prostých v roce 2012 je o 4 907 méně než v roce 2011, což činí pokles o 3,94%. Objasněnost naopak stoupá, a to o 84 trestných činů. Podíl mladistvých i nezletilých se v roce 2012 snížil. U nezletilých je to o 84 činů jinak trestných a u mladistvých o 186 provinění.

Pokud srovnáme krádeže prosté v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji, dospějeme k závěru, že zjištěných krádeží prostých v roce 2012 je o 611 méně než v roce 2011, což činí pokles o 4,67%. Objasněnost naopak stoupá, ale jen o 17 trestných činů. Podíl mladistvých i nezletilých se v roce 2012 snížil. U nezletilých je to o 15 činů jinak trestných a u mladistvých o 34 provinění.

²⁴ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

Krádeže vloupáním – charakterizují se překonáním určité překážky, čímž se zvětšuje pravděpodobnost chycení pachatele z důvodu zanechání stop a dále pak svým naplánováním. Podle policejních statistik sem patří např. vloupání do obchodů, ubytovacích prostředků, škol, bytů atd.

Graf č. 2: Vývoj spáchaných TČ krádeže vloupáním celkem v letech 2008 - 2012²⁵

V grafu č. 2 je znázorněn vývoj krádeží vloupáním celkem spáchaných mladistvými. V České republice dochází do roku 2008 k poklesu. Výjimku tvoří rok 2011, kdy došlo oproti předchozím rokům k mírnému nárůstu. Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je 321, což je pokles o 22,51%.

Ve Středočeském kraji dochází také k mírnému poklesu. Výjimkou je tentokrát rok 2010, kdy dochází k mírnému nárůstu oproti předchozímu roku o 10 provinění. Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je však 28 krádeží vloupáním, což je pokles o 21,21%.

²⁵ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z www: <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.

Tabulka č. 2: Trestné činy krádeže vloupáním celkem v roce 2011 - 2012²⁶

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	59 672	12 092	335	1 358	8 500	1 470	31	99
2012	55 554	11 122	229	1 105	7 895	1 279	11	104

V roce 2011 bylo na území ČR zjištěno 59 672 trestných činů spadajících do krádeží vloupáním. Objasněných bylo 12 092, což činí úspěšnost 20,2%. Nezletilí se dopustili 335 činů jinak trestných a mladiství 1 358 provinění spadajících do kategorie krádeže vloupáním. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 8 500 trestných činů, zařazených pod krádeže vloupáním, z toho bylo objasněno 1 470, což činí úspěšnost 17,29%. Nezletilí se dopustili 31 a mladiství 99.

V roce 2012 bylo na území ČR zjištěno 55 554 trestných činů spadajících do kategorie krádeže vloupáním. Objasněných bylo 11 122, což činí úspěšnost 20,02 %. Nezletilí se podíleli na 229 činech jinak trestných a u mladistvých bylo 1 105 provinění. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 7 895 trestných činů. Objasněnost činila 1 279, což činí úspěšnost 16,20%. Nezletilí se podíleli na 11 a mladiství na 104.

Pokud srovnáme krádeže vloupáním v roce 2011 a 2012 v České republice, dospějeme k závěru, že zjištěných krádeží vloupáním v roce 2012 je o 4 118 méně než v roce 2011, což činí pokles o 6,9 %. Objasněnost však také klesla, a to o 970 trestných činů. Podíl mladistvých i nezletilých se v roce 2012 snížil. U nezletilých je to o 106 činů jinak trestných a u mladistvých o 253 provinění.

Pokud srovnáme krádeže vloupáním v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji dojdeme k závěru, že zjištěných krádeží prostých v roce 2012 je o 605 méně než v roce 2011, což činí pokles o 7,11%. Objasněnost také klesla, a to o 191 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 snížil, a to o 20 činů jinak trestných, a u mladistvých se naopak zvýšil, a to o 5 provinění.

²⁶ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z www: <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.

2.2.2 Násilná kriminalita

Násilná kriminalita je pojem kriminologický nikoli právní. Jedná se o nejzávažnější typ kriminality, jejíž objasněnost je brána jako ukazatel míry úspěšnosti úsilí státu o kontrolu kriminality. Je také součástí širšího pojmu násilí, který má několik forem výkladu a kterým se zabývají nejrůznější vědecké disciplíny, jako je např. psychologie a sociologie.²⁷

Násilná kriminalita útočí na lidský život a na zdraví. Ochrana lidského života je přímo dána Listinou základních práva a svobod, tedy ústavní zákonem č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, kde je v hlavě druhé, oddíle prvním, článku 6 přímo zakotveno právo na život, a proto nikdo nesmí být zbaven života. Toto jsou základní lidská práva související s násilnou kriminalitou.²⁸

Další legislativní úprava násilné kriminality se nachází v trestním zákoníku, a to ve více hlavách.

Ze statistiky vyplývá, že mladiství páchají z násilné kriminality nejvíce loupeže a úmyslné ublížení na zdraví.

Loupež – patří do násilné kriminality z důvodu vysoké agrese, kterou pachatel při svém útoku používá. Je ustanovena v § 173 trestního zákoníku. Objektivní stránka tohoto trestného činu zní „proti jinému užití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci“²⁹.

Mladiství se dopouštějí loupeží především z finančních důvodů. Oběťmi loupeží jsou pak převážně ženy, které jsou méně fyzicky zdatné než muži.

Trestný čin loupež má podle grafu č. 3 u mladistvých v České republice klesající charakter. Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je tentokrát o úcty hodných 165 loupeží, což představuje pokles o 36,34%.

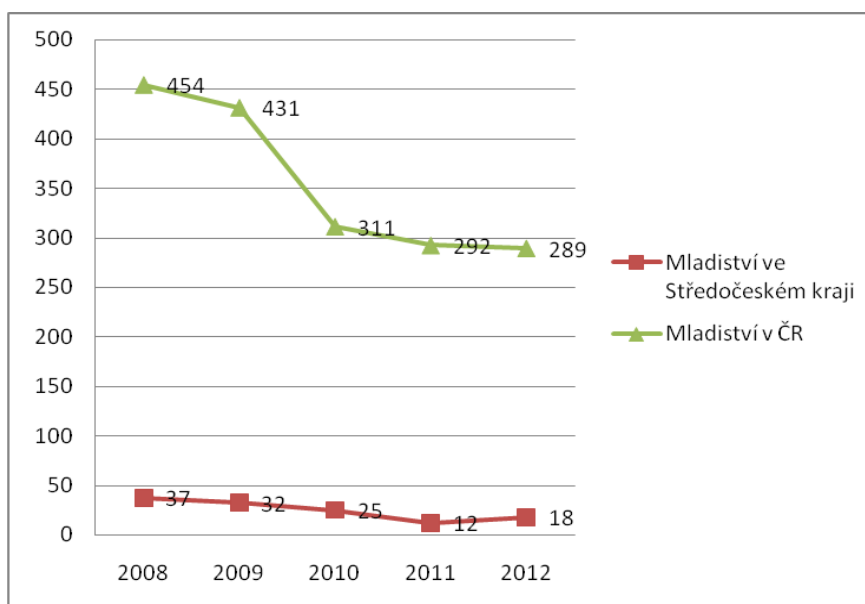
I ve Středočeském kraji docházelo k poklesu, a to jen do roku 2011. V roce 2012 již znovu loupeže vzrostly. Rozdíl mezi léty 2008 a 2012 je 19 loupeží, což je chvály hodný pokles o 51,35%.

²⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 285.

²⁸ ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů, Česká republika* [online]. 1998, částka 1, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

²⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 49.

Graf č. 3: Vývoj spáchaných TČ loupeže v letech 2008 - 2012³⁰

Tabulka č. 3: Trestné činy loupež v roce 2011 - 2012³¹

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	3 761	1 729	128	292	352	151	4	12
2012	3 283	1 585	136	289	305	126	9	18

V roce 2011 se mladiství ve věku 15 až 17 let ze zjištěných 3 761 trestných činů loupeže dopustili 292 provinění. Objasněnost činila 1 729 trestných činů, což je vyšší úspěšnost než obvykle, a to 45,97%. I podíl nezletilých ve věku 1 - 14 let byl vysoký a činil 128 případů. Ve Středočeském kraji byl podíl mladistvých 12 loupeží z 352 zjištěných. Objasněnost byla 151, což je 42,89%. Nezletilí se podíleli 4 loupežemi.

V roce 2012 bylo v ČR zjištěno 3 283 loupeží. Z toho bylo objasněno 1 585 loupeží, což činí úspěšnost 48,27%. Nezletilí se podíleli na 136 činů jinak trestných a mladiství na 289 provinění. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 305 loupeží, z toho bylo 126 objasněno, což činí úspěšnost 41,31%. Nezletilí se dopustili 9 a mladiství 18 loupeží.

Pokud srovnáme loupeže v roce 2011 a 2012 v České republice dojdeme k závěru, že zjištěných loupeží v roce 2012 je o 478 méně než v roce 2011, což činí

³⁰ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

³¹ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

pokles o 12,70 %. Objasněnost však také klesla, a to o 144 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 8. U mladistvých se naopak snížil, a to o 3 provinění.

Pokud srovnáme loupeže v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji dospějeme k závěru, že zjištěných loupeží v roce 2012 je o 47 méně než v roce 2011, což činí pokles o 13,35 %. Objasněnost také klesla, a to o 25 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 5 činů jinak trestných, a u mladistvých se také zvýšil, a to o 6 provinění.

Úmyslné ublížení na zdraví – je ustanoveno v § 146 trestního zákoníku. Objektivní stránka tohoto trestného činu zní „jinému úmyslně ublíží na zdraví.“³²

Toto provinění je pro mladistvé typické především z důvodu jejich výbušnosti, kdy nemají trpělivost řešit konflikty slovně, ale uchylují se okamžitě k fyzickému jednání. Ať už se jedná o vyřizování účtů, anebo to útočník bere jako určitý druh odplaty. Ublížení na zdraví se také objevuje velmi často v rodinách (viz kapitola Etiologie kriminality mladistvých.). Podle Zoubkové³³ totiž existuje specifická forma toho druhu kriminality, jenž se nazývá domácí násilí. Předpokládá se, že má vysoký podíl latence z důvodů, že oběť tíhne k pachatelovi určitým rodinným poutem a nechce mu tedy ubližovat udáním.

Ženy se ublížení na zdraví dopouštějí daleko méně než muži, ať už je to dáno jejich menší fyzickou zdatností, anebo přirozenou povahou řešit konflikty spíše slovně než fyzicky.

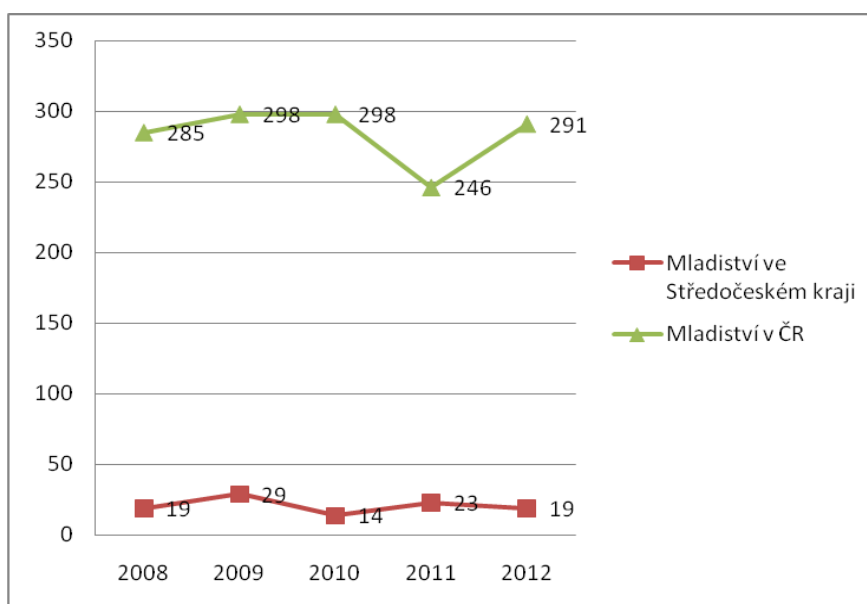
Počet trestných činů úmyslné ublížení na zdraví oproti předchozím létům v ČR značně stoupl. Nárůst od roku 2008 do roku 2012 je o 6 TČ. Úmyslných ublížení na zdraví tedy přibýlo, a to o 2,10%. Nejlépe byl na tom, co se výskytu tohoto trestné činu týká, rok 2011, kdy došlo jen ke 246 trestným činům. V roce 2009 a 2010 však byl výskyt tohoto trestného činu ještě vyšší, a to 298 provinění.

Ve Středočeském kraji má výskyt tohoto trestného činu charakter sinusoidy. Rozdíl mezi léty 2008 a 2012 je tentokrát nulový.

³² ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (tiskový zákon). In. *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s 42.

³³ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 131.

Graf č. 4: Vývoj spáchaných TČ úmyslné ublížení na zdraví v letech 2008 - 2012³⁴

Tabulka č. 4: Trestné činy úmyslné ublížení na zdraví v roce 2011 - 2012³⁵

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	5 264	3 752	88	246	570	347	7	23
2012	5 240	3 895	100	291	442	326	5	19

V roce 2011 bylo na území České republiky zjištěno 5 264 trestných činů úmyslné ublížení na zdraví. Z toho bylo 3 752 objasněno. Úspěšnost je tedy velmi vysoká, a to 71,27%. Nezletilí se podíleli 88 činy jinak trestnými a mladiství 246 proviněními. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 570 trestných činů ublížení na zdraví, z toho bylo 347 objasněno. Úspěšnost tedy je 68,44%. Nezletilí se podíleli 7 činy jinak trestnými a mladiství 23 proviněními.

V roce 2012 bylo na území České republiky spácháno 5 240 trestných činů úmyslného ublížení na zdraví. Z toho bylo 3 895 objasněno, což činí úspěšnost 74,33%. Nezletilí se podíleli na 100 úmyslných ublíženích na zdraví a mladiství na 291. Ve Středočeském kraji se spáchalo 442 těchto trestných činů, z toho 326 bylo objasněno, což činí úspěšnost 73,7%. Nezletilí se podíleli na 5 a mladiství na 19 trestných činech ublížení na zdraví.

³⁴ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

³⁵ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

Pokud srovnáme úmyslné ublížení na zdraví v roce 2011 a 2012 v České republice, dojdeme k závěru, že těchto zjištěných trestných činů v roce 2012 je o 24 méně než v roce 2011, což činí pokles o 0,45%. Objasněnost však stoupla, a to o 143 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 12. U mladistvých se také zvýšil, a to o 45 provinění.

Pokud srovnáme úmyslné ublížení na zdraví v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji, dospějeme k závěru, že zjištěných trestných činů je v roce 2012 o 65 méně než v roce 2011, což činí pokles o 12,82%. Objasněnost také klesla, a to o 21 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 snížil, a to o 2 činy jinak trestné a u mladistvých se snížil o 4 provinění.

2.2.3 Mravnostní kriminalita

Je kriminologická kategorie, která je součástí obecné kriminality.

Rozděluje se do několika skupin:³⁶

1) kriminalita spjatá s prostitucí – prostitute bohužel sama trestná není. Je však spojena s řadou dalších trestných činů, jako je např. obchodování s lidmi a kuplířství, většinou páchaných v organizované formě,

2) sexuální kriminalita – patří sem „ukájení pohlavního pudu formou, jenž společnost netoleruje.“³⁷

Legislativně je mravnostní kriminalita zakotvena v trestním zákoníku ve zvláštní části v hlavě III., jenž se jmenuje Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Mezi provinění, kterých se mladiství nejvíce dopouštějí z kategorie mravnostní kriminality, patří znásilnění a pohlavní zneužívání.

Znásilnění – je specifikováno v § 185 trestního zákoníku. Objektivní stránka znásilnění zní „jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžku těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.“³⁸

Podle výzkumů Schneidera³⁹ se dá znásilnění rozlišovat podle motivu a cíle činu. Kategorií, které se nejvíce dopouštějí mladiství či mladí dospělí, je pak skupinové znásilnění, jehož motivem je snaha udržet si, anebo docílit uznání mezi vrstevníky.

³⁶ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 133.

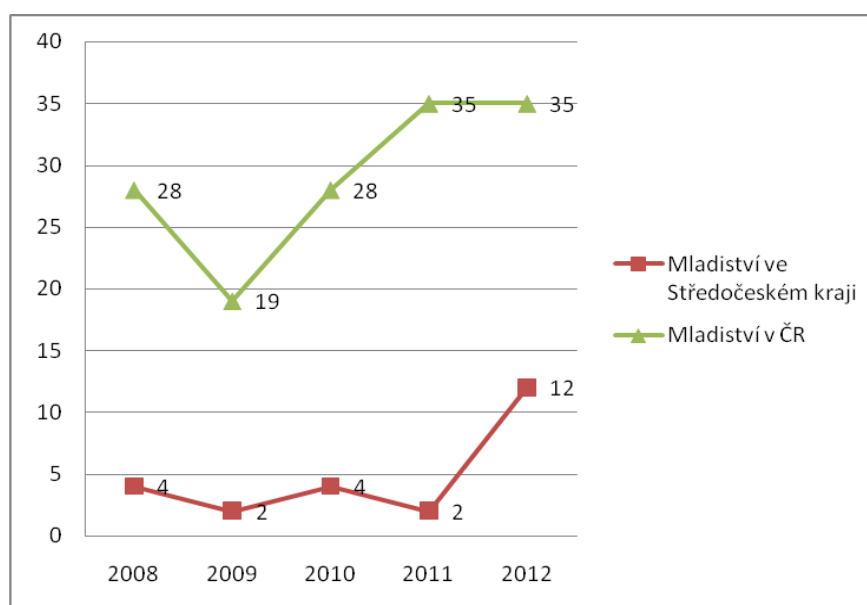
³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 310.

³⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (tiskový zákon). In. *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 52.

³⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 314.

Společnost je na tento trestný čin velmi citlivá, a proto mu policie přikládá velkou pozornost. Znásilnění páchají většinou muži, ale to neplatí stoprocentně. Podle Svatoše⁴⁰ došlo v roce 2001 k novelizaci trestného činu znásilnění. Dříve mohli být oběťmi znásilnění pouze ženy, dnes jsou to i muži.

Graf č. 5: Vývoj spáchaných TČ znásilnění v letech 2008 - 2012⁴¹

Růst znásilnění, kterých se dopustili mladiství na území ČR je překvapující. Oproti roku 2009, kdy byla za námi sledované období na nejnižší hranici 19 znásilnění, vzrostla k roku 2012 o 16. Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je 7, což činí nárůst o 25%.

Nárůst trestného činu znásilnění ve Středočeském kraji, kterých se dopustili mladiství v roce 2012, je také velmi překvapující. V roce 2012 došlo oproti předchozímu roku k nárůstu o 600%.

Tabulka č. 5: Trestné činy znásilnění v roce 2011 - 2012⁴²

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	675	468	18	35	71	52	0	2
2012	669	489	22	35	65	43	1	12

⁴⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 93.

⁴¹ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

⁴² *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

V roce 2011 bylo v České republice zjištěno 675 trestných činů znásilnění. Z toho 468 bylo objasněno. Úspěšnost je tedy 69,33%. Nezletilí se podíleli 18 znásilněními a mladiství 35. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 71 znásilnění a objasněno bylo 52. Úspěšnost je tedy 73,23%. Nezletilí se tentokrát nedopustili ani jednoho znásilnění a mladiství jen počtem 2.

V roce 2012 bylo na území ČR zjištěno 669 trestných činů znásilnění. Z toho bylo 489 objasněno, což činí úspěšnost 73,09%. Nezletilí se dopustili 22 znásilnění a mladiství 35 znásilnění. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 65 znásilnění, z toho 43 bylo objasněno, což činí úspěšnost 66,15%. Nezletilí se dopustili 1 znásilnění a mladiství 12.

Pokud srovnáme znásilnění v roce 2011 a 2012 v České republice, dojdeme k závěru, že těchto zjištěných trestných činů je v roce 2012 o 6 méně než v roce 2011, což činí pokles o 0,88%. Objasněnost stoupla, a to o 21 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 4. U mladistvých je stejný podíl v roce 2011 i v roce 2012.

Pokud srovnáme znásilnění v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji, dospějeme k závěru, že zjištěných znásilnění v roce 2012 je o 6 méně než v roce 2011, což činí pokles o 8,45%. Objasněnost také klesla, a to o 9 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 1 čin jinak trestný a u mladistvých se zvýšil o 10 provinění.

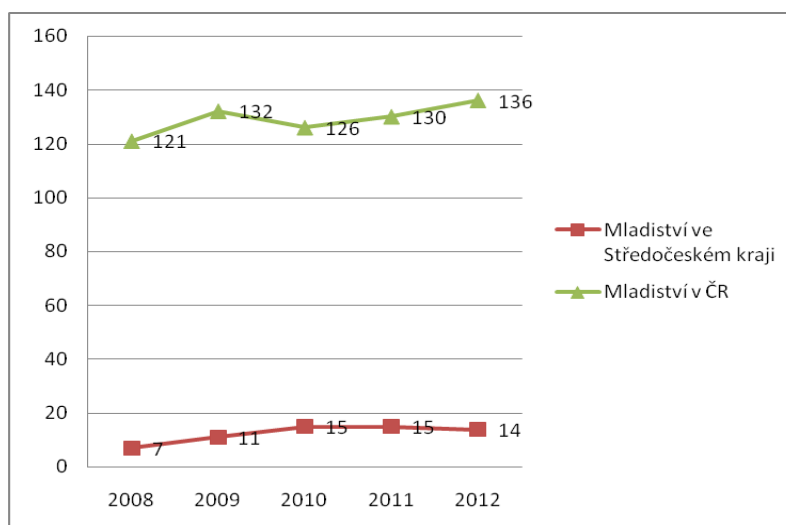
Pohlavní zneužití – je další z trestných činů, kterého se mladiství dopouštějí nejvíce z kategorie mravností kriminality. Pohlavní zneužití je zakotveno v § 187 trestního zákoníku a jeho objektivní stránka zní „vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo je jiným způsobem pohlavně zneužije.“⁴³

U nezletilých bývají oběťmi pohlavního zneužití dle platného trestního zákoníku ve větší míře dívky. Podle Novotného a Zapletala⁴⁴ je u tohoto trestného činu vysoký podíl latence a důsledky pohlavního zneužití jsou závislé na mnoha dalších kritériích, jako je např. reakce blízkého okolí. Pohlavní zneužití v rodině je pak daleko traumatizující než pohlavní zneužití cizí osobou, neboť má oběť s pachatelem vybudovaný během společného života citový vztah a je mu většinou svěřena do péče.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník (tiskový zákon). In. *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 53.

⁴⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 317.

Graf č. 6: Vývoj spáchaných TČ pohlavní zneužití ostatní v letech 2008 - 2012⁴⁵

Počet trestných činů pohlavního zneužití roste. Za námi sledované období bylo spáchano nejvíce těchto trestných činů v roce 2012, a to 136 trestných činů. Nárůst od roku 2008 je o 15 trestných činů, což činí 12,40%.

Ve Středočeském kraji došlo mezi léty 2001 a 2012 k mírnému, ale velmi zanedbatelnému poklesu u trestných činů pohlavního zneužití, a to jen o jeden trestný čin. Pokud však srovnáme roky 2008 a 2012, došlo zde ke značnému nárůstu těchto trestných činů, a to o 100%.

Tabulka č. 6: Trestné činy pohlavní zneužívání ostatní v roce 2011 - 2012⁴⁶

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	672	500	59	130	74	44	1	15
2012	604	478	91	136	72	50	1	14

V roce 2011 bylo v České republice zjištěno 672 trestných činů pohlavní zneužití. Z toho bylo 500 objasněno, což činí úspěšnost 74,4 %. Nezletilí 1 - 14 let se dopustili 59 pohlavních zneužití a mladiství 15 - 17 let se dopustili 130 provinění. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 74 trestných činů pohlavního zneužití. Z toho bylo 44 objasněných. Nezletilí se podíleli 1 případem a mladiství 15.

⁴⁵ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

⁴⁶ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

V roce 2012 bylo v ČR zjištěno 604 trestných činů pohlavního zneužití, z toho bylo objasněno 478, což činí úspěšnost 79,13%. Nezletilí se dopustili 91 pohlavních zneužití a mladiství 136. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 72 pohlavních zneužití, z toho bylo objasněno 50, což činí úspěšnost 69,44%. Nezletilí se dopustili 1 činu jinak trestného, kvalifikovaného jako pohlavní zneužití, a mladiství 14.

Pokud srovnáme trestné činy pohlavního zneužití v roce 2011 a 2012 v České republice, dojdeme k závěru, že zjištěných činů v roce 2012 je o 68 méně než v roce 2011, což činí pokles o 10,11%. Objasněnost však také klesla, a to o 28 trestných činů. Podíl i nezletilých se v roce 2012 zvýšil, a to o 32. U mladistvých je to jen o 6 provinění.

Pokud srovnáme trestné činy pohlavní zneužití v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji, dojdeme k závěru, že zjištěných pohlavních zneužití v roce 2012 je o 2 méně než v roce 2011, což činí pokles o 2,70%. Objasněnost vzrostla, a to o 6 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 snížil, a to o 2 činy jinak trestné, a u mladistvých se také snížil, a to o 1 provinění.

2.2.4 Drogová kriminalita

Samotné slovo droga má v dnešní době několik variant významů. Podle Svatoše⁴⁷ je droga jakákoliv látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí. Stejný pohled na význam slova droga má také Světová zdravotnická organizace.

Trestné činy spadající do drogové kriminality jsou uvedeny v Hlavě VII. trestního zákoníku. Jsou to trestné činy obecně nebezpečné, § 283 až § 287. Jsou to také trestné činy spjaté s návykovými, omamnými a psychotropními látkami. Podrobný seznam těchto látek je uveden v přílohách č. 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogovou závislost vymezuje trestnou činnost související s drogami následovně:⁴⁸

1) Psychofarmakologicky podmíněné trestné činy: činy, které jsou spáchané pod vlivem psychoaktivních látek anebo v důsledku jejich akutního či chronického užívání.

2) Ekonomicky motivované trestné činy: činy páchané za účelem obstarání si drogy.

⁴⁷ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 127.

⁴⁸ SCHEINOST M., a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha, 2010, s. 149-150.

3) Systémové trestné činy: činy, které jsou páčány z důvodu fungování trhu s drogami. Např. násilná kriminalita, vydírání apod.

4) Trestné činy proti drogovým zákonům: trestné činy, spočívající v porušení protidrogové legislativy, tzv. primární drogová kriminalita či drogová kriminalita v užším smyslu. Podstatou je zde charakter drog jako látek, u nichž je státem zakázána či omezena možnost nakládat s nimi. Jsou charakterizovány v trestním zákoníku § 283 - § 287. Jedná se např. o nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy anebo výrobu a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy atd.

Legislativní dokumenty kolem drog jsou trestní zákoník, nařízení vlády č. 467/2009 Sb. kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Dále pak nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. A dále zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

Drogová kriminalita je charakteristická tím, že má vysokou latenci, neboli je velká část trestných činů spojených s touto kriminalitou skryta a nikdy nevyjdou najevo. Přezdívá se jí proto tzv. kriminalita bez obětí. Protože pokud nejsou oběti, nemá kdo trestné činy nahlásit.⁴⁹

S drogovou kriminalitou souvisí i velké množství dalších trestných činů, které jsou spáchané pod vlivem omamných nebo psychotropních látek. Jedná se většinou o trestné činy patřící do kategorie mravností, násilné a majetkové kriminality. S drogovou kriminalitou souvisí i spousta dalších sociálně patologických jevů, jako je např. domácí násilí, gamblerství, prostituce, žloutenka, šíření viru HIV atd.

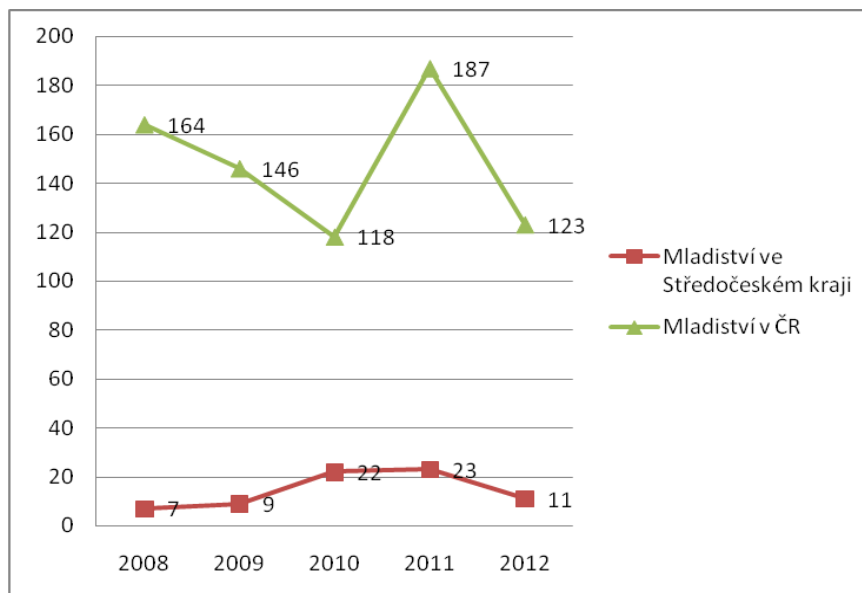
Pojem drogová kriminalita, který uvádíme v našich statistikách, v sobě obsahuje součty tří různých trestných činů, a to:

- Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného (§ 283 trestního zákoníku).
- Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe (§ 284 trestního zákoníku).

⁴⁹ TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha, 2010, s 16.

- Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro vlastní potřebu (§ 284 trestního zákoníku).

Graf č. 7: Vývoj drogové kriminality v letech 2008 - 2012⁵⁰

Výsledky zkoumání drogové kriminality jsou velmi překvapující. Tyto trestné činy totiž na území ČR značně klesaly až do roku 2010. V roce 2011 přišel nárůst, a to až o 69 trestných činů. V roce 2012 došlo znovu k poklesu. Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je jen 41 trestných činů. Ve Středočeském kraji se nic takového nedělo. Kriminalita byla také vyšší v roce 2011, ale ne nijak extrémně. Nejnižší byla v roce 2008, a to 7 trestných činů.

Tabulka č. 7: Drogová kriminalita v letech 2011 - 2012⁵¹

	V České republice				Ve Středočeském kraji			
	Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků		Zjištěno	Objasněno	Spácháno skutků	
			Nezletilí	Mladiství			Nezletilí	Mladiství
2011	3 635	3 261	77	187	456	396	8	23
2012	3 814	3 259	49	123	589	500	4	11

V roce 2011 bylo v České republice zjištěno celkem 3 635 trestných činů spadajících do kategorie drogové kriminality. Z toho bylo 3 261 objasněno, což činí

⁵⁰ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

⁵¹ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

úspěšnost 89,71%. Nezletilí se dopustili 77 činů jinak trestných a mladiství se dopustili 187 provinění. Ve Středočeském kraji bylo těchto činů zjištěno 456. Z toho bylo 396 objasněných. Nezletilí se podíleli 8 případy a mladiství 23.

V roce 2012 bylo v ČR zjištěno 3 814 trestných činů patřících do kategorie drogové kriminality, z toho bylo objasněno 3 259, což činí úspěšnost 85,49%. Nezletilí se dopustili 49 a mladiství 123. Ve Středočeském kraji bylo zjištěno 589 těchto činů, z toho bylo objasněno 500, což činí vysokou úspěšnost 84,89%. Nezletilí se dopustili 4 činů jinak trestných a mladiství 11.

Pokud srovnáme trestné činy patřící do kategorie drogové kriminality v roce 2011 a 2012 v České republice, dojdeme k závěru, že zjištěných činů v roce 2012 je o 179 více než v roce 2011, což činí nárůst o 4,92%. Objasněnost poklesla, a to o 2 trestné činy. Podíl nezletilých se v roce 2012 snížil, a to o 28. U mladistvých je to jen o 64 provinění.

Pokud srovnáme trestné činy v roce 2011 a 2012 ve Středočeském kraji, dospějeme k závěru, že zjištěných trestných činů v roce 2012 je o 133 více než v roce 2011, což činí nárůst 29,17%. Objasněnost vzrostla, a to o 44 trestných činů. Podíl nezletilých se v roce 2012 snížil, a to o 4 činy jinak trestné, a u mladistvých se také snížil, a to o 12 provinění.

U těchto činů je vidět vysoká míra objasněnosti. Dá se to přičítat charakteru této trestné činnosti, protože jak jsme již uvedli, drogová kriminalita má vysokou míru latentnosti, je s ní spojena spousta dalších sociálně patologických jevů a dále pak ohrožuje mravní hodnoty mladistvých a život a zdraví nás všech. Nebezpečné injekční stříkačky jsou v podstatě všude kolem nás a jsou velmi nebezpečné. Dále pak i v politice je boj proti drogové kriminalitě hojně rozšířen. Hlavně proto se policie těmto zjištěným trestným činům věnuje a vykazuje se vysokou mírou objasněnosti.

2.3 Stav celkové kriminality mladistvých v letech 2008 - 2012

V předchozích kapitolách jsme si shrnuli jednotlivé trestné činy, kterých se mladiství nejvíce dopouštějí, a jejich vývoj v letech 2008 až 2012. Jak je na tom celková kriminalita mladistvých a nezletilých budeme analyzovat nyní.

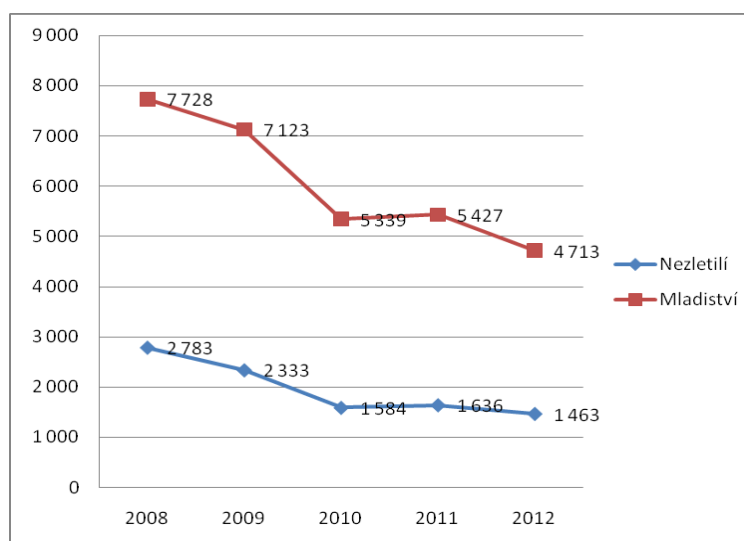
V grafu č. 8 názorně vidíme, že kriminalita mladistvých i nezletilých od roku 2008 klesla. Výjimkou je rok 2011, kdy došlo k mírnému nárůstu u mladistvých z 5 339 na 5 427, což je zvýšení jen o 88 provinění, ale v roce 2012 došlo znovu k poklesu oproti předchozímu roku, a to o 714 provinění.

U nezletilých také došlo v roce 2011 k mírnému nárůstu od roku 2010, a to o 52 činů jinak trestných. V roce 2012 se však kriminalita nezletilých také snížila, a to od předchozího roku o 173 činů jinak trestných.

Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je tedy u mladistvých o 3 015 provinění, což činí pokles o 39,01%, a u nezletilých o 1 320 činů jinak trestných, což je pokles o 47,43%.

Závěrem tedy je, že se kriminalita mladistvých snižuje, stejně jako se snižuje i kriminalita nezletilých.

Graf č. 8: Celková kriminalita nezletilých a mladistvých v ČR⁵²

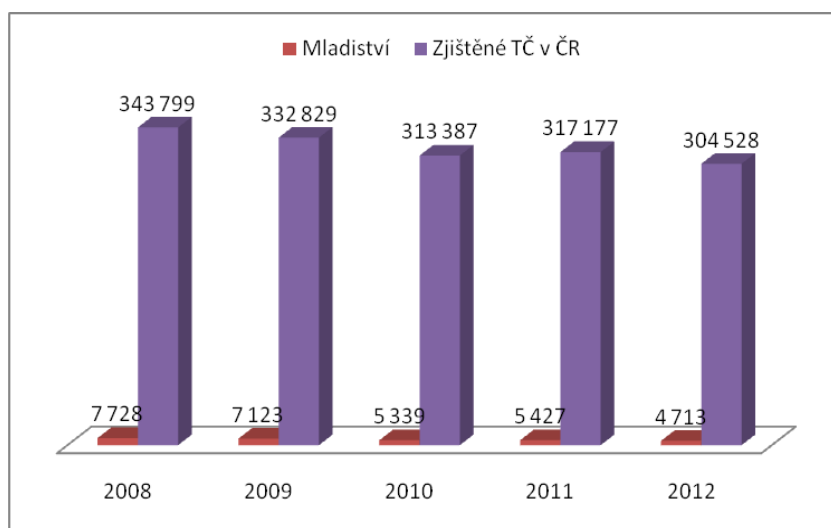

Graf č. 9 porovnává zjištěné trestné činy s kriminalitou mladistvých na území České republiky. Zjištěné trestné činy od roku 2008 klesají, výjimku znovu tvoří rok 2011, kdy došlo oproti předchozímu roku k mírnému nárůstu. V roce 2012 však zjištěné trestné činy klesly na nejnižší hodnotu námi sledovaného období a tím klesla i provinění mladistvých. Podíl mladistvých na zjištěných trestných činech v roce 2008 byl 2,24%, v roce 2009 pak 2,14%, v roce 2010 už jen 1,70%, v roce 2011 pak 1,71% a v posledním roce námi sledovaného období jen 1,54%.

Stejně tak jako klesá celková kriminalita, tedy zákonitě klesá i podíl mladistvých na zjištěných trestných činech.

⁵² *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

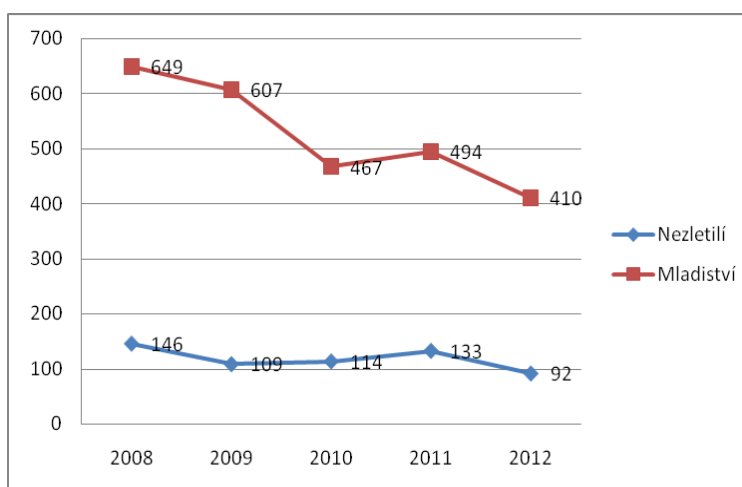
Graf č. 9: Zjištěné TČ a spáchané TČ mladistvých v ČR⁵³

Graf č. 10 znázorňuje zjištěnou kriminalitu mladistvých a nezletilých ve Středočeském kraji v rozmezí let 2008 až 2012. I zde vidíme značný pokles kriminality. Výjimkou je znovu rok 2011, kdy došlo k mírnému nárůstu oproti předchozímu roku. U mladistvých to bylo jen o 27 provinění a u nezletilých jen o 19 činů jinak trestných. V roce 2012 však došlo znovu k poklesu. U mladistvých to představovalo o 84 provinění a u nezletilých o 41 činů jinak trestných.

Rozdíl mezi roky 2008 a 2012 je tedy u mladistvých o 239, což činí pokles o 63,17%, a u nezletilých o 54 činů jinak trestných, což činí pokles o 63,01%.

Graf č. 10: Celková kriminalita nezletilých a mladistvých ve Středočeském kraji⁵⁴

⁵³ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

⁵⁴ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

Hypotéza číslo jedna, která uváděla, že kriminalita mladistvých v posledních letech klesá, se tedy potvrdila. Kriminalita mladistvých klesla na území České republiky od roku 2008 do roku 2012 o 3 015 provinění, což je pokles o 39,01%. Ve Středočeském kraji dochází také k poklesu. Od roku 2008 do roku 2012 poklesla provinění o 239. Pokles je tedy o 36,82%.

V České republice i ve Středočeském kraji je klesající tendence narušena rokem 2011, kdy došlo v obou případech k mírnému nárůstu kriminality, můžeme to však připisovat kulminaci.

Důvody poklesu celkové kriminality mladistvých mohou být ve stále se vylepšujících preventivních programech, anebo v nástupu populačně slabších ročníků do věku mladistvých. Důležité však je také zaměřit se na určité druhy kriminality mladistvých, které neklesají, ale naopak se zvyšují, myslíme tím například trestné činy ublížení na zdraví a pohlavní zneužití ostatní, které rostou na území ČR, a dále pak trestný čin znásilnění, který se zvyšuje ve Středočeském kraji.

3 Historie kriminality mladistvých

3.1 Období první republiky

V roce 1918 po vzniku Československé republiky začal stát klást na otázku problematiky mladistvých větší důraz než v minulosti. Vzniká např. Úřadovna pro péči o mládež u okresního soudu trestního v Praze.⁵⁵

První světová válka měla podíl na zvýšení zločinnosti včetně nárůstu kriminality mládeže. Právě z důvodů nárůstu kriminality se zákonodárci začali více věnovat otázkám mladistvých a inspirovat se okolními státy jako je Rakousko a Německo. Po dlouhých letech příprav je pak v roce 1930 předložen Národnímu shromáždění nový zákon. Tento zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, byl přijat 11. 3. 1931 a účinnosti nabyl 1. 10. 1931.⁵⁶

„Dle tohoto zákona je důležité mladistvé vychovávat a ne trestat. Stejný trest, který je uložen dospělému pachateli, neplní stejný účel u mladistvého a může být i škodlivým.“⁵⁷

Tento zákon upravoval jako první na našem území hmotně právní i procesně právní oblasti trestního práva mladistvých a soudnictví ve věcech delikventní mládeže. Stanovoval hranici trestní odpovědnosti na 14 let věku. Mladší pachatelé pak byli na základě tohoto zákona potrestáni ze strany školy anebo rodiny. Jako mladiství se považovali pachatelé od 14 do 18 let, ale zletilost se nabývala až ve 21 letech. Už na základě tohoto zákona se trestný čin, který spáchala mladistvá osoba, nazýval provinění.⁵⁸

„Při zjištění duševní zaostalosti mladistvého, bránící v rozpoznání protiprávního jednání nebo poruchy snižující jeho sebeovládací schopnosti, byla trestní odpovědnost vyloučena.“⁵⁹ To znamená, že ne každý mladistvý byl za spáchaný trestný čin odpovědný.

Hmotně právní část měla značné odchylky od tehdejšího trestního zákoníku, které byly ve prospěch mladistvých. Co se týče ukládaných trestů, snižovala se jejich dolní i horní hranice na polovinu, nejméně od 1 do 5 let. Co se týče peněžitých trestů,

⁵⁵ *Mladiství jako speciální skupina* [online]. 2000 [cit. 2010-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://trestni.juristic.cz/35609/clanek/trest2.html>>.

⁵⁶ MÍŘIČKA, A., SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha, 1932, s. 4 - 5.

⁵⁷ *Mladiství jako speciální skupina* [online]. 2000 [cit. 2010-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://trestni.juristic.cz/35609/clanek/trest2.html>>.

⁵⁸ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 95-96.

⁵⁹ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>.

byla snížena horní hranice na polovinu. Za trestný čin, který by u dospělého znamenal trest smrti anebo doživotí, mohl být mladistvému vyměřen trest od 1 do 10 let, u starších 16 let pak trest od 2 do 15 let zavření. Soud mohl mladistvému uložit ochrannou výchovu i ochranný dozor. Ochranné opatření mohl uložit i tehdy, uznal-li mladistvého vinným, ale upustil od potrestání anebo byl uložen podmíněný trest. Soud mohl také upustit od potrestání v případech, kdy se jednalo o činy menšího významu anebo dopustil-li se mladistvý činu z omluvitelného důvodu neznalosti právních předpisů. Při rozhodování o trestu měl soud zvolit tu možnost, kterou uznal jako nejúčelnější pro mravní vývoj mladistvého.⁶⁰

Co se týče procesně právní části, i zde byla jistá speciální ustanovení. Jedním z nich byl fakt, že státní zastupitelství mělo zvláštní žalobce mládeže. Dalším, že ministr spravedlnosti jmenoval tzv. senáty mládeže, které rozhodovaly v trestním řízení mladistvých u krajských soudů. U okresních soudů pak rozhodoval soudce mládeže. Podrobnější rozvržení soudů bylo následující:⁶¹

- 1) „U krajského soudu rozhoduje senát mládeže, složený ze dvou soudců z povolání (soudců mládeže), z nichž jeden předsedá, a jednoho přísedícího (dva přísedící tu zasedají ve věcech, které by jinak náležely k příslušnosti porotního soudu). Veřejným žalobcem je zvláštní žalobce mládeže.
- 2) U okresního soudu náleží trestní řízení jednomu ze soudců jako soudci mládeže, jenž má zpravidla vykonávat také úkol soudce poručenského, pokud arci okresní soud vykonává pravomoc i v těchto věcech.“

„Trest zavření delší 6 měsíců byl vykonáván v polepšovně. Ministr spravedlnosti mohl též nařídit, aby byly v polepšovně vykonávány i tresty na 3 měsíce, pokud to bylo možné a účelné. V důvodných případech mohl být trest zavření vykonáván částečně nebo úplně v samovazbě, avšak se souhlasem lékaře.“⁶²

Tento zákon byl hned dvakrát novelizován. Poprvé zákonem č. 232/1948 Sb., o státním soudu, a podruhé zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví. Bohužel byl následně zrušen zákonem č. 86/1950 Sb., trestním zákonem, který problematiku mladistvých velmi zestručňoval.⁶³

Důležité je dodat, že tento zákon byl inspirací pro vytvoření de lege ferenda, tedy zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který je účinný dnes.

⁶⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 96-97.

⁶¹ HORÁČEK, L. *Ottův slovník naučný / Dodatky. Díl šestý, svazek druhý Ši – Už*. Český Těšín, 2003, s. 1223.

⁶² *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

⁶³ STEJSKAL, C. *Rozvoj péče o mládež v Čechách do okupace*. Olomouc, 2005, s. 44.

3.2 Období socialismu

Toto období ovlivnily hned dva trestní zákony. První z nich byl přijat Národním shromážděním 1948 – 1954 a druhý následně Národním shromážděním Československé socialistické republiky 1960 – 1964.

3.2.1 Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Když došlo 1. srpna 1950 k nabytí účinnosti zákona č. 86/1950 Sb., začlenila se problematika mladistvých do obecných právních předpisů. Následně došlo ke zrušení soudu pro mládež i úřadoven pro péči o mládež.⁶⁴

To, co dříve bylo popsáno pomocí celého zákona, se nyní zúžilo na oddíl třetí IV. hlavy a na pouhých osm paragrafů.

Hranice trestní odpovědnosti se tímto zákonem zvedla o jeden rok, tedy na 15. rok věku. Již tehdy byly pod pojem mladistvý zahrnovány osoby, které v době spáchání trestného činu dovršily 15. rok věku, ale nepřekročily 18. rok věku.⁶⁵

Změnila se také oproti zákonu č. 48/1931 Sb. „fráze“ pro účel trestu. „Účelem trestu u mladistvého je především vychovat ho v řádného pracujícího člověka, a to se zřetelem k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází.“⁶⁶

Soud mohl také na základě tohoto zákona za jistých okolností upustit od potrestání. Dále byly podle § 59 u mladistvého vyloučeny některé tresty, jako je např. trest smrti, ztráta státního občanství a zákaz pobytu, zákaz činnosti atd. Zvedlo se také rozmezí pro stanovení odnětí svobody na čin, za který by původně hrozil trest smrti anebo odnětí svobody na doživotí, a to na 3 až 15 let. Snížení tohoto trestu bylo vyloučeno. I zde se trestní sazba u odnětí svobody snižovala u mladistvých na polovinu od 1 do 5 let.⁶⁷

Podle § 60 odst. 3 se náhradní trest za trest peněžitý mladistvému nepřipouští.

Co se týče výkonu trestu podle § 62, trest odnětí svobody, se u mladistvého vykonával v samostatných ústavech specializovaných na mladistvé, anebo ve zvláštních odděleních soudních věznic. Pokud však mladistvý dosáhl 18 let věku a byla

⁶⁴ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

⁶⁵ ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, republika Československá*. [online]. 1950, částka 39, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=86&r=1950>>.

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, republika Československá*. [online]. 1950, částka 39, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=86&r=1950>>.

⁶⁷ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

odůvodněná obava, že by působil nepatřičně na mravní vývoj spoluvězňů, vykonával se trest anebo zbytek trestu v trestním ústavu, pracovním útvaru anebo soudní věznicí. Trest se také vykonával s přihlédnutím k povahovým vlastnostem mladistvého a k jeho schopnostem a bylo dbáno na to, aby byl mladistvý odborně připraven na své budoucí povolání.⁶⁸

Soud mohl také za jistých okolností upustit od potrestání. Např. v případě, kdy nemohl mladistvý z omluvitelného důvodu plně rozpoznat, že jeho jednání je pro společnost nebezpečné anebo šlo-li o trestný čin menšího významu, k němuž byl mladistvý sveden příležitostí nebo tíživými osobními nebo rodinnými poměry atd. Mladistvému mohla být nařízena i ochranná výchova, kterou vykonával ve výchovném ústavu nebo ze zdravotních důvodů v léčebném ústavu, a to nejdéle do 18. roku věku. V mimořádných případech mohla být ochranná výchova prodloužena do 20. roku věku.⁶⁹

„Nedospělým pachatelům ve věku 12 - 15 let, kteří se dopustili trestného činu, za který byl stanoven trest smrti nebo odnětí svobody na doživotí, mohl poručenský (opatrovnický) soud nařídit ochrannou výchovu. Stejně tak mohl učinit k zajištění řádné výchovy osoby mladší než 15 let, která se dopustila činu jinak trestného.“⁷⁰

Tento zákon byl několikrát novelizován a následně zrušen zákonem č. 140/1961 Sb., trestním zákonem.

3.2.2 Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Tento trestní zákon byl účinný od 1. ledna 1962. Problematiku mladistvých zde rozebírá hlava sedmá a nijak zvlášť se tato úprava neliší od předchozí legislativní úpravy. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých je zde stanovena obdobně, na osobu, jež dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku. Podobná úprava je také u účelu trestu, kde je cílem výchova mladistvého v řádného pracujícího člověka.⁷¹

Jako druh trestu mohl soud uložit jen trest odnětí svobody a propadnutí věci, pokud byl mladistvý výdělečně činný, mohl dostat jako trest nápravné opatření nebo peněžité trest. Trestní sazba zůstává jako v předchozích zákonech snižena na polovinu,

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, republika Československá*. [online]. 1950, částka 39, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=86&r=1950>>.

⁶⁹ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>.

⁷⁰ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>.

⁷¹ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. [online]. 1961, částka 65, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=140&r=1961>>.

tedy dolní hranice na 1 rok a horní hranice na 5 let odnětí svobody. Pokud však mladistvý spáchal čin, za nějž by trestní zákoník uložil trest smrti, čin mimořádně společensky nebezpečný, spáchaný zavrženíhodným způsobem a ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky s těžko napravitelným následkem, mohl soud uložit trest odnětí svobody na 5 až 10 let.⁷²

O náležitostech upuštění od potrestání pojednává zde § 77. Objevuje se zde nový fakt u upuštění od potrestání. „Upustil-li soud od potrestání mladistvého, může požádat společenskou organizaci, i když nenabídla záruku za jeho nápravu, aby pomáhala vytvářet záruku za jeho nápravu, aby pomáhala vytvářet podmínky pro to, aby mladistvý žil řádným životem pracujícího člověka.“⁷³ Citace o upuštění od potrestání v případě má-li soud za to, že ochranná výchova, kterou nařídí, splní účel trestu, je obdobná jako v předchozím zákoně.

Výkon trestu odnětí svobody se tentokrát měl vykonávat v nápravně výchovném ústavu pro mladistvé.

Ochranná výchova byla uložena, pokud nebylo o výchovu dotyčné osoby náležitě postaráno, dosavadní výchova byla zanedbávána, nebo jestliže to vyžadovalo prostředí, v němž mladistvý žil. Vykonávala se pak ve zvláštních výchovných zařízeních anebo v léčebném ústavu, požadoval-li to zdravotní stav mladistvého. Při výkonu ochranné výchovy byl kladen důraz na řádné vedení a zabezpečení přípravy chovance na jeho budoucí povolání. Ochranná výchova trvala nejdéle do 18 let věku anebo do 19 let, čím se liší od předchozího zákona, který umožňoval ochrannou výchovu až do 20 let věku.

„Zákon nadále umožňoval soudní nařízení ochranné výchovy u osob ve věku 12 - 15 let, které se dopustily závažných činů jinak trestných a zejména činů, za které zákon dovoloval uložení trestu smrti.“⁷⁴

„Začátkem 80. let započaly přípravné rekodifikační práce na nových trestních zákonech. V 90. letech pak byly přijaty novely - novela trestního zákona č. 175/1990 Sb., novela trestního řádu č. 178/1990 Sb. V rámci těchto novel došlo k rozšíření možností trestů, které lze uložit mladistvému a též došlo k rozšíření případů,

⁷² *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

⁷³ ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika.* [online]. 1961, částka 65, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=140&r=1961>>.

⁷⁴ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

kdy nastávají po vykonání určitých trestů u mladistvého účinky zahlazení odsouzení ihned po výkonu těchto trestů.⁷⁵

Hmotně právní i procesně právní otázky ohledně mladistvých novelizuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže tzv. lex specialist k trestnímu zákonu a trestnímu řádu, které jsou účinné dnes.

3.3 Vývoj kriminality v číslech

„V roce 1928 bylo právoplatně odsouzeno za zločin, přečin nebo přestupek (trestné činy) celkem 185 268 osob, z toho 15 876 (8,56 %) mladistvých a 688 (3,60%) nedospělých pro přestupek podle § 269 a) trestního zákona. Nejvíce osob bylo odsouzeno za spáchání trestných činů proti majetku, a to celkem 37 302 osob včetně 11 707 mladistvých, jejichž podíl dosáhl 31,38%.⁷⁶

V období socialismu docházelo, tak jako dnes, k jistému kolísání vývoje kriminality mládeže. Ale podle Nezkusila⁷⁷ není tehdejší kriminalita mladistvých vysoká v porovnání s tímto druhem kriminality v tehdejších kapitalistických státech. Autor se domnívá, že za to mohou poměry v kapitalismu, tzv. totální nezájem o lidské potřeby druhého člověka. „Mezi kriminalitou mládeže v kapitalistických a socialistických zemích je nejen rozdíl kvantitativní, ale především výrazný rozdíl kvalitativní.⁷⁸

V roce 1975 tvořili mladí lidé od 15 do 29 let celých 55% z celkového počtu stíhaných osob. K první kulminaci kriminality dochází už v roce 1956. Tehdy bylo celých 4 323 pravomocně odsouzených mladistvých. Druhá kulminace pak přichází v roce 1966 (6 431 pravomocně odsouzených) a třetí v roce 1971 (13 380 odsouzených).⁷⁹

V roce 1956 činil podíl mladistvých na celkovém počtu odsouzených 5,6%, v roce 1966 pak 8,9% a v roce 1971 již 9,6%.⁸⁰

Ani v dalších letech se řešení delikvence mladistvých neukázalo jako účinné. V roce 1970 bylo stíháno pro přestupek či provinění celkem 7 627 mladistvých. První místo obsadila trestná činnost narušující občanské soužití s celkovým počtem 1 632

⁷⁵ *Mladiství jako speciální skupina* [online]. 2000 [cit. 2010-10-10]. Dostupné z WWW: <<http://trestni.juristic.cz/35609/clanek/trest2.html>>.

⁷⁶ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>.

⁷⁷ NEZKUSIL, J, a kol. *Československá kriminologie*. Praha, 1978, s. 203.

⁷⁸ NEZKUSIL, J, a kol. *Československá kriminologie*. Praha, 1978, s. 203.

⁷⁹ NEZKUSIL, J, a kol. *Československá kriminologie*. Praha, 1978, s. 201-202.

⁸⁰ NEZKUSIL, J, a kol. *Československá kriminologie*. Praha, 1978, s. 201-202.

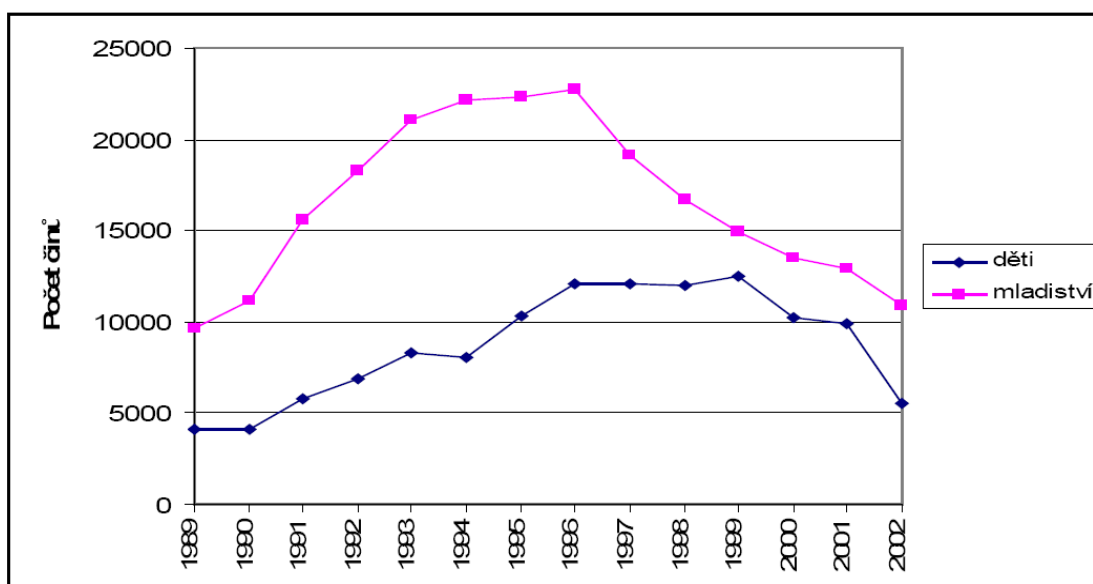
restných činů. Dále pak byly restné činy hospodářské - 1 577 restných činů a na třetím místě byly restné činy proti životu a zdraví - 1 377 restných činů. Další restné činy byly např. rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví se stavem 1 321 restných činů. Restný čin pod vlivem alkoholu, a to 1 630 restných činů, přestupků či provinění.⁸¹

V roce 1980 bylo stíháno pro restný čin nebo přečin celkem 7 698 mladistvých. Na prvním místě restné činy hrubě narušující občanské soužití, jejichž stav se od roku 1970 snížil, ale i přesto jich bylo 1 312. Druhé místo obsadily restné činy proti lidské důstojnosti, a to počtem 748, a třetí restné činy proti majetku 687. I restný čin krádeže se oproti roku 1970 snížil na 611.⁸²

Rok 1990 spáchali mladiství 11 167 restných činů. V roce 1995 pak 22 310 a v roce 2000 pak 13 507.⁸³

Následující graf popisuje vývoj kriminality dětí a mladistvých v letech 1989 - 2002. Důležité je povšimnout si kulminace kriminality mladistvých v roce 1996, kdy došlo k nárůstu, a to více než o 100%. Z původních 11 167 restných činů na 22 719. Od roku 1997 však kriminalita klesá.

Graf č. 11: Vývoj kriminality dětí a mladistvých v letech 1989-2002⁸⁴

⁸¹ *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

⁸² *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z [www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf).

⁸³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 18.

⁸⁴ VEČERKA, K., a kol. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha, 2004, s. 7.

4 Etiologie kriminality mladistvých

Slovo etiologie znamená nauku o příčinách vzniku.

Příčiny kriminality mladistvých, tedy důvody proč mladiství páchají provinění, se postupem času začaly rozdělovat do dvou hlavních skupin. Do dnes se kriminalisté i pedagogové mezi sebou přou o skutečnost, která z těchto skupin je dominantnější. V jiném slova smyslu řečeno, jestli bude dítě, které má biologický a psychický základ stát se potencionálním pachatelem trestného činu, páchat tuto trestnou činnost i přes řádnou výchovu a naopak. Jestli dokáže sociální výchova sama o sobě usměrnit biologický a psychický základ daného jedince.

Faktem zůstává, že prozatím není jasný výsledek této pře. Biologický a psychický základ má tedy stejný podíl na páchání trestné činnosti jako sociální základ.

Podle Schelleové⁸⁵ je ale toto rozdělení přežitkem. Dnes prý převládá multifaktoriální přístup, který spočívá v tvrzení, že delikventní a posléze i kriminální chování způsobuje působení více faktorů než jen sociální základ a biologický a psychologický základ.

Podobný názor na příčiny kriminality mladistvých má i Tomášek⁸⁶. Také hovoří o multifaktoriálním přístupu, který však zužuje na tvrzení, že ke kriminální kariéře mají nakročeno jedinci, u kterých se objevují následující jevy:

- impulzivita a nedostatek sebekontroly,
- poruchy pozornosti,
- špatné studijní výsledky ve škole,
- slabý dohled rodičů,
- konflikty mezi rodiči,
- antisociální chování v rodině,
- nízký věk matky,
- velký počet dětí v rodině,
- nízký příjem rodičů,
- rozvod rodičů.

Novotný⁸⁷ naopak tvrdí, že „konkrétní dispozice jedince tvoří obecný rámec jeho možností a stojí často u kořenů odlišného socializačního vývoje jedinců, a to i ve stejném či obdobném výchovném prostředí. Člověk si při svém narození přináší na svět

⁸⁵ SCHELLEOVÁ, I., a kol. *Právní postavení mladistvých*. Praha, 2004, s. 21-22.

⁸⁶ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010, s. 146.

⁸⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 466.

určité dispozice, které ve většině případů nejsou samy o sobě ani špatné, ani dobré. O těchto dispozicích lze pouze konstatovat, že některé z nich jsou rizikovější než jiné a jejich pozitivní modifikace je obtížnější.“

I podle Tomáška⁸⁸ je dodnes velmi diskutovaným tématem dědičnost delikventního chování.

4.1 Biologický a psychický základ (endogenní)

„Člověk se rodí jako jedinec, který je nadán individuálně nezaměnitelným genetickým vybavením či kódem, který získal od svých blízkých (ale i vzdálených) předků.“⁸⁹

4.1.1 Temperament

Znamená souhrn charakteristických nebo vrozených rysů osobnosti. Tyto rysy se projevují způsobem reagování, prožívání a jednání. Většinou se temperament nedá nijak ovlivnit. Dále určuje dynamiku celého prožívání a chování osobnosti. Znamená to, že každý prožívá vzniklou situaci jinak rychleji. Někteří reagují okamžitě, jiní si vše rozmyslí a teprve potom jednají.

Již Hippokrates utvořil stálé typologie osobností: choleric, sangvinik, melancholik a flegmatik, na které navázali další vědci se svými studii. Dnes je Hippokratovo rozdělení považováno za zastaralé.

4.1.2 Reakce na alkohol a drogy⁹⁰

Jedná se o záležitost individuálně založenou na vybavení organismu vhodnými protilátkami. U mladistvých převažuje nevědomí o účincích alkoholu anebo drog na jejich organismus, a tedy neočekávají žádnou reakci. Alkohol a drogy však mohou vyřadit kontrolní mechanismy daného jedince.

Reakce na alkohol a drogy jsou různé, ale většinou se jedná o dvě hlavní reakce. Za prvé o sobě jedinec neví a brzy ho přemůže spánek, tuto reakci považujeme za tu lepší. Opakem však je jedinec, který je pod vlivem alkoholu anebo drog agresivní a jeho agresivita stojí u zrodu kriminálního chování.

⁸⁸ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha, 2010. s. 131.

⁸⁹ VEČERKA, K., a kol. *Ohrožená mládež mezi prevencí a represí*. Praha, 2011, s. 5.

⁹⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 467.

4.1.3 Vyřazení abnormálních vrstevníků

Jedná se o jedince, kteří jsou na základě své fyzické odlišnosti vytlačováni z okolí svých vrstevníků a jimi také zesměšňováni. Daní jedinci jsou pak natolik frustrováni, že se buď stáhnou do sebe a odmítají komunikovat s okolím, anebo si naopak svou frustraci vybijí v podobě kriminálního chování. Zvláště u skupin mladistvých se vyřazení abnormálních vrstevníků děje dnes a denně. Zdraví jedinci si většinou neuvědomují, co svými komentáři a někdy i šikanujícími činy vůči invalidovi způsobí.⁹¹ Mnohdy se stává, že se invalida vyřadí z okolí svých vrstevníků sám z důvodů obav, aby se nestal předmětem šikany, což vede k separaci mladistvého od jeho vrstevníků, a i tato cesta však může vést ke kriminální kariéře.

Projevy odlišnosti nemusí být jen fyzické, tedy na první pohled viditelné. Existují i jisté druhy poruch chování jako například ADHD, neboli hyperaktivita. I takovíto jedinci mohou mít předpoklady k budoucí kriminální kariéře.⁹²

4.2 Sociální základ (exogenní)

Založen na socializaci, tedy na procesu, během kterého se jedinec začleňuje do společnosti. Pokud je socializace úspěšná, má v sobě dítě zakotveny hodnoty, sociální normy, ale i sociální role svého okolí, a tím menší předpoklady pro vznik kriminální kariéry.

Kriminologie označuje některé vlivy sociálního prostředí za výrazně kriminogenní. Sociální základ tvoří nejdůležitější níže vyjmenované hodnoty, které spolu úzce souvisí a jdou tzv. ruku v ruce.

4.2.1 Rodina

První sociální prostředí, které dítě pozná, je rodina. Zde si tvoří první citové vazby a učí se základním vzorcům chování.

Rodina a výchova jde ruku v ruce. Dříve byla výchova dítěte založena na tzv. autoritářském způsobu. V tomto způsobu výchovy převládají příkazy, zákazy a tresty spolu s hrozbami zavržením či odmítnutím lásky.⁹³ Naopak dnes převládá liberální způsob výchovy, kdy si dítě dělá prakticky „co chce“ a nejsou mu nastaveny konkrétní mantinely. Ani jeden z těchto přístupů však není správný a rodina by měla najít mezi

⁹¹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 466.

⁹² MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 85-91.

⁹³ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí : obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha, 2004, s. 46.

těmito dvěma způsoby výchovy jakýsi kompromis. Tomuto stylu výchovy se pak říká autoritativní. Zakládá se na vyváženosti práv a odpovědnosti.⁹⁴

Podle Scheinosty⁹⁵ je rodina nejdůležitější faktor z hlediska budoucího vztahu dítěte k delikventnímu chování. Dítě ovlivňuje hlavně:

• **Neúplnost rodiny** – jedná se o fyzickou absenci matky či otce. Většinou z důvodů rozvodu anebo mimomanželské plodnosti. V roce 2011 dosáhla úhrnná rozvodovost 46,2 %, což představuje skoro každý druhý uzavřený sňatek.⁹⁶ Dále se odhaduje, že minimálně polovina dětí narozených mimo manželství se rodí ženě, která žije bez partnera.⁹⁷ Mladiství vychovávaní pouze jedním rodičem pak mají sklony k delikventnímu chování. Chlapci postrádají mužský vzor a dívkám chybí model mužského chování. Matky samoživitelky pak bývají náročnější ve výchově svých ratolestní než ty, které žijí s partnerem. Přehnané nároky ze strany rodiny se pak odrážejí v postojích dítěte ke společnosti.

• **Příchod nového partnera do rodiny** – jedná se o budování vztahu mezi dítětem a novým rodičem, které se nesmí uspěchat. Rodič musí dítěti ukázat, že zde není jako jeho konkurent, ale jako v jistých ohledech rovnocenný partner a poradce, který ho nechce v žádném případě ohrozit.⁹⁸

• **Mladý věk rodičů** – většinou se jedná o neplánované těhotenství, kdy mladí rodiče zplodí dítě většinou po krátké známosti, která jim neumožní plnohodnotně se poznat. Dítě je pak stresované nejen v prenatalním stádiu, kdy se řeší, co budou rodiče dělat dál, ale následně i po porodu. Pokud v jeho životě již nedošlo k neúplné rodině odchodem otce od matky, schyluje se k tomu. Mladí rodiče totiž mívají i rozdílné názory, nejen co se týče výchovy dítěte, ale i samotným postojům k životu.⁹⁹

• **Na dítě není mnoho času** – životní tempo a s ním i nároky na zaměstnance se zvyšují. S tím přichází ruku v ruce stres a obavy ohledně budoucnosti. Rodiče pak zákonitě po celodenním záprahu v práci nemají potřebnou energii věnovat se dítěti a ve většině případů se mu snaží vrátit nezáměrně materializací. Dalším faktorem je dítě odstrkáváno rodiči z důvodů neadekvátně veliké rodiny, kdy se matka nemůže všem

⁹⁴ JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha, 2004, s. 39.

⁹⁵ SCHEINOST M., a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha, 2010, s. 69-70.

⁹⁶ *Rozvodovost*. [online]. 2012 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z www: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>.

⁹⁷ MARHÁNKOVÁ HASMANOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. [online]. 2011 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z www: <http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf>.

⁹⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 471.

⁹⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 469-468.

dětem věnovat stejně. Odcizení se pak vede k upoutávání pozornosti a tzv. voláním o pomoc prostřednictvím delikvence.

• **Absence rodiny tzv. výchova v kolektivních institučních zařízeních** – jedná se o děti, které za svůj život prošly více náhradními domovy. Jsou poznamenány nedostatkem zájmu a pochopení natolik, že si nevytvořily schopnost navazovat vztahy s cizími lidmi a nacházet v nich uspokojení. Dalším problémem je jejich praktické fungování v reálném životě mimo zdi ústavu. Neschopnost přizpůsobit se životu mimo ústav v nich může vyvolat delikventní chování.¹⁰⁰

„Rodina se stává jedním z hlavních výchovných činitelů jen tehdy, když plní svoje výchovné úkoly správně, kdy pozitivně působí na utváření mravní osobnosti člověka.“¹⁰¹

Jak bylo již řečeno v úvodu této kapitoly, sociální základ a biologicky psychologický základ se podílejí na kriminální kariéře mladistvého stejným podílem. Pokud se ale jedná o předpoklady k vytváření rodiny schopné k výchově jedince bez sklonu k delikvenci, domníváme se, že jsou dány z větší části výchovou. Tedy, že matka bude mít se svým dítětem stejný vztah a bude se k němu chovat stejně jako její matka.

4.2.2 Škola

V rodině se dítě setkalo s platnými společenskými normami v rámci omezené skupiny. Tyto společenské normy však bývají mnohdy deformovány a až v předškolních zařízeních a následně ve škole se dítě setkává se společenskými normami platnými v okolním sociálním světě. Učitel se pomalu stává osobou, která konkuruje rodičům. Pro dítě je pak leckdy velmi obtížné najít tu pravou cestu mezi tím, co mu říkají doma a co ve škole. K tomu se ještě přidává fakt, že dosavadní životní rytmus dítěte se nástupem do školy změnil, máme tím na mysli např. vstávání do školy, přípravu do školy atd. A v neposlední řadě si dítě buduje vztah k novému kolektivu spolužáků.¹⁰²

Podle Novotného¹⁰³ patří škola mezi důvody páchaní kriminality mladistvých hlavně v případech nedostatečné připravenosti dítěte. Dítě nastupuje do první třídy většinou v šestém roce svého života a do této doby by si mělo osvojit jisté návyky. Nepřipravenost, ať už ve slovní zásobě, hygienických návycích atd. je důsledkem střetů mezi dítětem a učitelem. Učitel si následně toto dítě nesprávně zařadí do kategorie žáků s negativním charakterem a nevědomky ho tím vytlačuje na okraj třídy, což má za

¹⁰⁰ MATOUŠEK, O. MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha, 2011, s. 43.

¹⁰¹ OSMANČÍK, K. *Kriminalita mládeže*. Praha, 1968, s. 49.

¹⁰² MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha, 2011, s. 75-80.

¹⁰³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 473.

následek jen prohloubení celé situace. Dítě je pak frustrované, nezvládá učivo a leckdy je z něj záškolák. Kriminologické výzkumy prokazují, že záškoláctví spolu s útekem z domova se často váží k nastoupení kriminální kariéry.

V západních zemích je kriminalita mládeže spojena s nedostatečným vzděláním, od kterého se odvíjí nízká motivace k práci a následná nižší životní úroveň.¹⁰⁴ V České republice jsou nároky na vzdělanost nižší, a pokud není dítě schopno vystudovat klasickou základní školu, je přeřazeno do praktické základní školy. V posledních několika letech se diskutuje o až do jisté míry rasistických projevech, přeřazování dětí na praktické základní školy. Máme tím na mysli romské děti, které podle psychologů a pedagogických pracovníků nezvládají učivo v základních školách po celé ČR. To, jestli je jejich nezvládání učiva spojeno se šikanou, nezájmem učitelů anebo nevhodnou přípravou z domova, nikdo neřeší. Stejný názor má i čtyři roky starý verdikt štrasburského soudu, podle něhož praktické školy znevýhodňují romské děti. Fyzicky i mentálně zdravé dítě, které chodí do praktické školy, se pak většinou v hodinách nudí a hledá jakékoliv způsoby povyražení, ať už se jedná o šikanu spolužáků, vandalství a jiné. Praktické školy v ČR by měla v budoucnu čekat reforma.

Pokud vezmeme kriminální kariéru mladistvého, dojdeme k závěru, že prostřednictvím školy na ní mají největší podíl učitelé a ostatní děti. Celkové klima ve třídě je důležitou součástí pro přirozený a správný vývoj jedince. Škola a vrstevníci jdou tedy ruku v ruce.

4.2.1 Vrstevníci

Člověk je tvor společenský. Zvláště v dospívání si mladiství prožívají potřebu osamostatnění a nalézání porozumění ve skupině věkově blízkých jedinců. Výsledek socializace jedince je pak značně závislý na kvalitě skupiny vrstevníků.¹⁰⁵

Kriminologické výzkumy poukazují na fakt, že kriminalita mládeže je páchána skoro vždy v partách, tedy tzv. neformálních vrstevnických skupinách. Neformální skupiny vznikají většinou z formálních skupin, které tvoří spolužáci ze školy, svěřenci stejných kroužků atd.¹⁰⁶

Pro jedince z dysfunkčních rodin je trávení volného času s vrstevníky důležitější než pro jedince vyrůstající v rodinách s přiměřenou mírou podpory. Nepochopený

¹⁰⁴ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha, 2009, s. 95-97.

¹⁰⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 475.

¹⁰⁶ MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ A., *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha, 2011, s. 82.

jedince pak více tíhne k vůdci party a přizpůsobuje se mu jak v oblékání, tak i názorech a projevech.

V České republice je známo několik příčin páchaní kriminality pod vlivem vrstevnických skupin:

- **Nuda** – vede k méně závažné delikvenci, jako je vandalismus anebo sprejerství. Občas dochází ale i k ublížení na zdraví a vážnějším činům.

- **Nedostatek prostředků** – členové skupiny se setkávají nejčastěji na diskotékách a v barech a brzy jim na tento drahý způsob života nestačí prostředky. Začnou si je tedy obstarávat krádežemi a postupem času se uchylují k vážnějším činům, které vedou až k organizovanému zločinu.

- **Snaha předvést se** – nepřeborná akcelerace energie u některých jednotlivců vede k poňoukání ostatních a k sázkám. Jedinec vyprovokovaný okolím je takto schopný spáchat provinění, které by ho za normálních okolností ani nenapadlo. Vypadat před ostatními jako velký tvrděák a nenechat se zesměšnit je v období dospívání velmi důležitým prvkem.

- **Snaha někam patřit** – pro vstup do některých vrstevnických skupin je potřeba spáchat trestný čin, a dokázat tak svou způsobilost náležet do této skupiny. Leckdy páchá mladistvý kriminalitu i z důvodů obav o své postavení ve skupině a nechá se tzv. stáhnout ostatními. Nechce za ostatními zaostávat.

5 Prevence kriminality mladistvých

5.1 Obecné znalosti o prevenci

Samotné slovo prevence pochází z latiny a znamená předcházení vzniku jevů, opatření učiněné předem anebo ochranu.¹⁰⁷

Prevence je velmi důležitá a pro její úspěšnost je vhodné ji neodkládat. Jsou to totiž opatření, která mají dotyčnému zabránit v jeho protizákonném chování pomocí mimo trestních aktivit. Působí převážně na kriminogenní faktory, které se snaží buď úplně odstranit a neutralizovat, anebo alespoň oslabit. Cílem prevence pak je zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení.¹⁰⁸

Prevence společně s represí tvoří kontrolu kriminality. Prevence je oproti represí účinnější a také levnější, proto by se na ni měl klást větší důraz.

Podle Svatoše¹⁰⁹ má prevence několik forem působení:

- příležitosti k páčání kriminality
- faktory kriminality
- podněty k páčání kriminality
- potencionální pachatel
- potencionální oběť.

Základem pro úspěšnou prevenci kriminality mladistvých je proces, jehož začátek je již v raném dětství mladistvého a na němž se podílí z velké části rodina a okolí. Tento proces má několik fází:¹¹⁰

1) Do věku 3 let – pro dítě je důležité bezpečné a klidné prostředí, aby si mohlo začít rozvíjet vlastní identitu a sebedůvěru.

2) Mezi 3. a 6. rokem – je příhodné začít se seznamováním s negativními jevy v okolí, jako je například alkohol a kouření. V tomto období se dítě přizpůsobuje nejbližším osobám a právě ty jsou pro něj velkým vzorem.

3) Od 6 do 12 let – se utváří samotné vnímání odpovědnosti. Dítě si utváří sociální vazby.

4) Od 12 do 18 – charakterizuje se jako období vzdoru a touhy uplatnit se. Na mladistvého jsou kladeny jisté nároky a objevují se problémy tyto nároky zvládat.

¹⁰⁷ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno, 2003, s. 10.

¹⁰⁸ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 54.

¹⁰⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 54.

¹¹⁰ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 119.

5) Období od 18 do 21 let – období tzv. sociálního vakua, kdy mají mladí dospělí pocit, že nikam nepatří. Vlastní rodina jim nestačí a vlastní ještě nezaložili. Rozpor mezi tím, co chtějí, a realitou může vést ke kriminálním deliktům.

Prevence je v České republice realizována na několika úrovních:¹¹¹

1) Na centrální úrovni – prostřednictvím několika ministerstev, Meziresortní protidrogovou komisí a Meziresortní komisí pro záležitosti romské komunity.

2) Na místní úrovni – obecní zastupitelstvo prostřednictvím komise pro prevenci kriminality a Komplexním součinnostním programem prevence kriminality, který spojuje například rodiče, učitele, orgány státní správy, policii, nestátní organizace atd.

Prevence sama o sobě se dělí do určitých skupin a podskupin, které se navzájem prolínají. Tyto skupiny jsou následující:

1) Podle obsahu

a) Sociální prevence¹¹²

Vztahuje se především ke kriminalitě mládeže. U mládeže totiž stále dochází k procesu socializace neboli začleňování jedince do společnosti. Zaměřuje se tedy na modifikaci chování budoucího pachatele anebo i samotného recidivisty.

Týká se zlepšování plnění funkce rodiny, školy, volného času, zdravotnictví, bydlení atd.

b) Situační prevence

„Chápe zločin jako produkt a motivace a příležitosti.“¹¹³ Zabývá se také kriminogenními situacemi a příležitostmi k páchání trestné činnosti. Snaží se tedy tyto příležitosti snížit a zvýšit riziko pro dopadení pachatele.

Využívá např. kontroly na různá shromáždění většího počtu lidí, instalaci zabezpečovacích systémů apod.

c) Viktimologická prevence¹¹⁴

Zabývá se opatřeními, která směřují k jedinému cíli – aby se potencionální oběť trestného činu nestala skutečnou obětí.

Jedná se o různé druhy poradenství a školení.

2) Z pohledu (rozsahu) okruhu adresářů

¹¹¹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova, 2002, s. 121-144.

¹¹² ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 13-15.

¹¹³ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 16-18.

¹¹⁴ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 3. vyd. Praha, 2008, s. 24.

a) Primární prevence

Okruh působnosti je velký. Zaměřuje se na širokou veřejnost, a to bez ohledu na stupeň kriminálního ohrožení dané osoby.¹¹⁵

Zahrnuty jsou zde aktivity širokého spektra např. vzdělávací, zdravotnické, poradenské atd.¹¹⁶

Primární prevence by se dala charakterizovat i z pedagogického hlediska. Z pohledu tohoto odvětví pak: „primární prevencí sociálně patologických jevů rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců i skupin.“¹¹⁷

Může se dále dělit na prevenci sociální, situační a viktimologickou.

b) Sekundární prevence

Zaměřuje se skupiny, u nichž hrozí pravděpodobnost jistého ohrožení. Ať už jsou to potencionální oběti, anebo potencionální pachatelé. Tedy jak na osoby ohrožené trestnou činností, tak i jinými jevy např. závislostí, nezaměstnaností, záškoláctví atd.¹¹⁸

Také sekundární prevence se dá charakterizovat z pedagogického pohledu, který je velmi podobný tomu kriminologickému. „Zaměřuje se na rizikovou skupinu zvláště ohroženou negativním jevem.“¹¹⁹

Může se dále dělit na prevenci sociální, situační a viktimologickou.

c) Terciární prevence

Zaměřuje se na jednotlivce. Tedy na oběti pomocí např. poradenské činností anebo na pachatele, tedy recidivisty např. pomocí ukládání ochranných opatření, pomocí probační a mediační služby.¹²⁰

I pedagogika má podobný pohled na tento druh prevence. Podle pedagogiky se terciární prevence zaměřuje na jedince, u nichž se již negativní jev projevil a je zde snaha o zmírnění následků problémového jevu.¹²¹

Může se dále dělit na prevenci sociální, situační a viktimologickou.

¹¹⁵ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 56.

¹¹⁶ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 76.

¹¹⁷ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno, 2003, s. 14.

¹¹⁸ ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha, 2004, s. 76.

¹¹⁹ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno, 2003, s. 22.

¹²⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010, s. 56.

¹²¹ POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno, 2003, s. 22.

5.2 Preventivní programy ve Středočeském kraji¹²²

Středočeský kraj je jeden ze 14 územně samosprávných celků, který tvoří přes tisíc obcí s více než milionem obyvatel. Uvádí se, že se jedná o 11% celkové populace ČR. Tímto patří mezi čtyři nejlidnatější kraje. Jeho rozloha je 11 014 km².

Obrázek č. 1: Mapa Středočeského kraje¹²³

Až do roku 2008 byla komunikace o prevenci jen mezi městem a Ministerstvem vnitra. U vyšších samosprávných celků je totiž prevence řízena v samostatné působnosti. Kraje se do otázek o prevenci začleňovaly jen velmi zřídka a pomalu. První strategie, která umožnila krajům zapojit se do problematiky prevence oficiálně, byla Státní strategie prevence kriminality na léta 2008–2011, která přinesla změnu organizačního schématu systému prevence kriminality včetně posílení kompetence krajů.

Dnes je v platnosti Strategii prevence kriminality na léta 2012-2015, která si klade za své cíle např. „snížení výskytu kriminálního chování a rizikových faktorů, zvýšení bezpečí na veřejných místech, stabilní finanční podporu efektivních aktivit a projektů prevence kriminality a stabilizovaný a efektivní systém prevence kriminality,

¹²² *Strategie prevence kriminality – Středočeský kraj 2009 – 2012.* [online]. 2012 [cit. 2012-12-30]. Dostupné z [www: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdnrdclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality>](http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdnrdclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality).

¹²³ *Strategie prevence kriminality – Středočeský kraj 2009 – 2012.* [online]. 2012 [cit. 2012-12-30]. Dostupné z [www: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdnrdclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality>](http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdnrdclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality).

který je obvyklý v rozvinutých demokraciích. Ministerstvo vnitra na základě této Strategie realizuje několik projektů, které se úzce dotýkají mladistvých anebo i dětí. Mladistvým se budou věnovat např. tyto projekty: Prevence rizik souvisejících s virtuální komunikací, zaměřující se na pornografii, kyberšikanu apod. Dále pak projekt Prevence domácího násilí, který se ve vztahu k mladistvým zaměřuje na pomoc a podporu obětem domácího násilí a práce s dětmi a mladistvými jako se svědky domácího násilí. Dalším projektem, který můžeme zmínit, jsou např. Speciální výslechové místnosti apod.¹²⁴

Středočeský kraj vytvořil první koncepční materiál, který se týkal prevence prostřednictvím tzv. Koncepce prevence kriminality ve Středočeském kraji na léta 2005-2007, který vycházel z Národní strategie prevence kriminality 2004-2007. K základním dokumentům kraje, které se zabývají podporou prevence, dále patří tzv. Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje. Zde je začleněna „prevence sociálně patologických jevů u mladé generace, zlepšování nabídky pro využití volného času, komplexní prevence a péče o uživatele drog, prevence kriminality.“¹²⁵

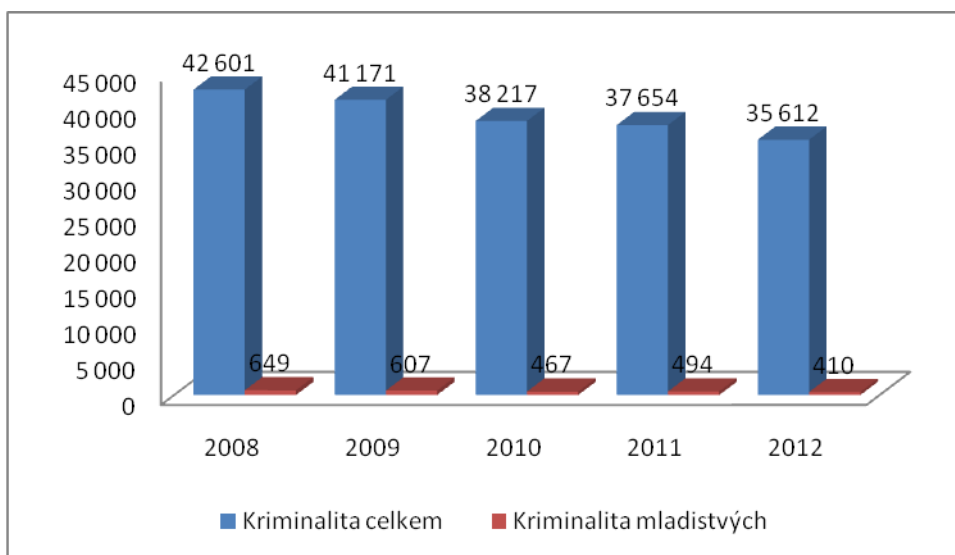
Na místní úrovni realizuje prevenci v jednotlivých obcích Středočeského kraje tzv. Komplexní součinnostní program prevence kriminality na místní úrovni, v němž spolupracují s krajem jak obce s rozšířenou působností, tak i menší obce. Obce s rozšířenou působností i menší obce pak zpracovávají vlastní koncepcie prevence kriminality a vyčleňují pro prevenci kriminality ve svých rozpočtech určené částky. Dále pak zřizují pozici koordinátora nebo manažera, který je potřebný k realizaci preventivních programů.

Na krajské úrovni je úloha kraje směřována do pozice koordinátora a finančního podporovatele. Do roku 2003 byla sociální prevence soustředěována do Oddělení prevence a humanitárních činností na krajském úřadě. O rok později byla zřízena funkce koordinátora prevence kriminality a metodika sociální péče o osoby společensky nepřizpůsobené pro zlepšení realizace preventivních programů.

¹²⁴ *Strategie prevence kriminality na léta 2012-2015*. [online]. 2012 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>](http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx).

¹²⁵ *Strategie prevence kriminality – Středočeský kraj 2009 – 2012*. [online]. 2012 [cit. 2012-12-30]. Dostupné z [www: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdqndrclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality>](http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjdqndrclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality).

Graf č. 12: Porovnání celkové kriminality a kriminality mladistvých na území Středočeského kraje¹²⁶

Graf porovnává kriminalitu mladistvých a kriminalitu celkovou na území Středočeského kraje od roku 2008. Kriminalita mladistvých byla nejnižší za námi sledované období v roce 2012. Tehdy se mladiství podíleli 410 proviněními na celkových 35 612 trestných činech. Nejvyšší naopak byla v roce 2008, kdy se dopustili 649 provinění. Pokud srovnáme kriminalitu mladistvých v roce 2008 a 2012, tak zde došlo k poklesu o 239 provinění, což je pokles o 36,80%. Je zde vidět podobný klesající trend jako u celkové kriminality a výjimkou je znovu roku 2011, kdy kriminalita mladistvých mírně oproti předchozímu roku stoupla.

Existuje několik preventivních programů uskutečněných na území Středočeského kraje, které patří do sociální prevence a zabývají se mládeží. Tyto programy jejich realizátoři považují za úspěšné. Jsou to např.:

- **Právo pro každého** – projekt se soustřeďuje na vzdělávání žáků základních škol v oblasti právního vědění hravou formou. Realizátory jsou soudci, strážníci a úředníci v hodinách občanské nauky.
- **Dívej se ke mně** – přednášky pro žáky o bezpečnosti silničního provozu a přiblížení úlohy městské policie.

Preventivní programy, jejichž realizátoři spolupracují se základními a středními školami, jsou ve Středočeském kraji nejtýpější. Jedním z důvodů je také fakt, že se ve Středočeském kraji nachází 36 sociálně vyloučených lokalit, v nichž odhadem žije

¹²⁶ *Statistické přehledy kriminality*. [online]. 2012 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z [www: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>](http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx).

2 500 až 3 500 osob, z čehož činí 47% osoby do 15 let. Programy, které se dostávají k mládeži prostřednictvím škol, jsou tedy i v těchto lokalitách dostupné. Povinná školní docházka se přeci jen týká všech dětí do 15 let.

5.3 Preventivní programy ve městě Příbram

Okres Příbram je největším okresem ve Středočeském kraji s rozlohou 1 692 km². Podle statistických údajů v okrese Příbram klesl počet osob ve věku patnáct až devatenáct let mezi roky 2002 a 2011 o 1 561 osob. Počet osob mezi 0. – 14. rokem života klesl jen o 746 osob. Přitom přirozený přírůstek se od roku 2002 velmi zvýšil. Z původních 247 na 406. Tento fakt je však dán spíše zvýšeným počtem stěhování než extrémně zvýšenou porodností. V dnešní době se tedy na území okresu Příbram nachází cca. 6 000 osob v rozmezí věku od patnácti do devatenácti let.¹²⁷

Prevence kriminality ve městě Příbram je na místní úrovni organizována pomocí Městského programu prevence kriminality, který se zpracovává na určitý rok. Tento program je vždy v souladu s Konceptí prevence kriminality města na tříleté časové období. Obě dvě jsou pak v souladu se Strategií prevence kriminality, která se vypracovává na tříleté časové období a kterou schválila vláda České republiky.

Městské programy prevence kriminality zpracovává manažer prevence kriminality JUDr. Milan Fára ve spolupráci s členy pracovní skupiny prevence kriminality, která vznikla v roce 2007.¹²⁸

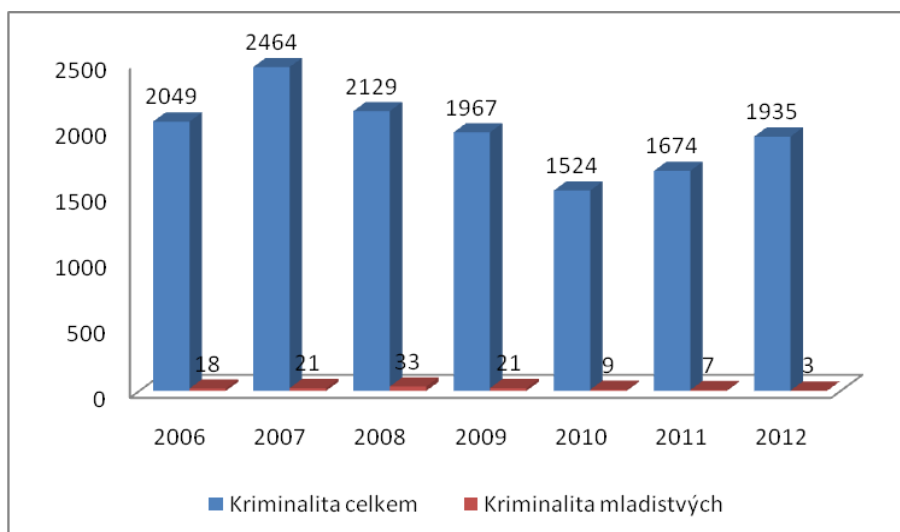
Velmi mediálně diskutovaným tématem začala být kriminalita mladistvých na území okresu Příbram na začátku roku 2008, kdy byly uveřejněny statistiky kriminality za předcházející rok. V roce 2007 totiž byla kriminalita na území města Příbram nejvyšší za posledních dvacet let a dosahovala 2 464 trestných činů. V roce 2006 bylo spácháno jen 2 049 trestných činů, a došlo tedy k nárůstu o 415 trestných činů.

Graf č. 13 znázorňuje celkovou kriminalitu a kriminalitu mladistvých už od roku 2006, aby byl vidět již zmiňovaný nárůst v roce 2007. Následuje mírný dvouletý klesající trend. V roce 2010 byla celková kriminalita na území města Příbram nejnižší. Od roku 2011 začíná však celková kriminalita na území města Příbram znovu narůstat. Povzbuzujícím faktem stále zůstává klesající počet provinění. V roce 2012 byla spáchána jen tři provinění, což je v námi sledovaném období nejnižší počet.

¹²⁷ *Demografická ročenka okresů 2002 až 2011*. [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z [www: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/4034-12-r_2012-002>](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/4034-12-r_2012-002).

¹²⁸ *Prevence kriminality* [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z [www: <http://pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>](http://pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871).

Graf č. 13: Porovnání celkové kriminality a kriminality mladistvých na území města Příbram v letech 2006 - 2012¹²⁹

V roce 2009 podepsalo město Příbram Koordinační dohodu s Policií ČR. Tato dohoda má upravovat vzájemnou spolupráci pro zajištění veřejného pořádku ve městě. Součástí dohody jsou také koordinační schůzky, které mají mimo jiné za cíl prevenci kriminality. Zástupci Policie ČR jsou součástí i jednání pracovní skupiny prevence kriminality.¹³⁰

Městský program prevence kriminality je velmi pestrý. Jako příklad můžeme zmínit několik projektů:

- **Fotbal proti násilí** – realizátorem je město Příbram společně s 1. FK. Příbram a Městskou policií Příbram. Jedná se o besedy profesionálních fotbalových hráčů s žáky základních škol na téma agresivní chování apod.¹³¹

- **Projekt „Provázení** – jedná se o pořádání letních sociálně-rehabilitačních pobytů. Zájemci jsou vybírány Střediskem výchovné péče, Orgánem sociálně-právní ochrany dětí a probační a mediační službou. Účastníci se naučí adekvátně jednat v krizových situacích a hlavně komunikovat s okolím při vzniku krizových situací.¹³²

- **Nízkoprahové zařízení Bedna** – organizátorem je Ponton, občanské sdružení. Hlavním cílem tohoto zařízení je poskytování prostor pro realizaci volnočasových aktivit a dalších navazujících sociálních služeb. Jde především o komunikaci s mladými lidmi a případné podchycení rizikových dětí a následnou práci s těmito problémovými

¹²⁹ Interní zdroj Městské policie Příbram.

¹³⁰ JK. Zástupci města a policie se sešli na dalším jednání. *Kahan*. 2012. roč. XXI. č. Duben, s. 1.

¹³¹ *Fotbalisté tentokrát navštívili v rámci svého projektu ZŠ v ulici 28. října*. [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z [www: <http://pribram-city.cz/index.php?vid=2172>](http://pribram-city.cz/index.php?vid=2172).

¹³² *Zpráva o plnění Městského programu prevence kriminality na rok 2010*. Interní zdroj Městské policie Příbram.

jedinci. Toto zařízení je otevřené na území města od roku 2010 a má za sebou spoustu užitečných projektů. Každý měsíc je zveřejněn program aktivit na daný měsíc.¹³³ Jednou za rok pak bývá větší akce. Např. tzv. Bednění 2012, které navazovalo na Colours of Křižák. Tato akce se uskutečnila v rámci Týdne nízkoprahových klubů, který pořádala Česká asociace streetwork. Zaměřila se především na neorganizovanou mládež a jejich zájmy.¹³⁴

• **Občanské sdružení Tilius** – spolupracuje s Městskou policií Příbram na besedách v příbramských středních školách o rizicích, která mladistvým hrozí.¹³⁵ Jedná se např. o projekt Zábavná pyrotechnika a její bezpečné použití, který je založen na bázi přednášek se žáky základních a středních škol o bezpečném používání pyrotechniky.¹³⁶

Město Příbram plní Městský program prevence kriminality úspěšně. Díky neziskovým organizacím jako jsou Ponton a Filous, se podařilo snížit kriminalitu mladistvých na území města do přijatelných mezí. Jako jeden z hlavních klíčových projektů na snížení jedné z největších příčin kriminality mladistvých, a to špatného vlivu kamarádů a nudy, považujeme nízkoprávního zařízení Bedna, kde je skutečně kvalifikovaný personál na práci s mladistvými a bezpečné místo pro mimoškolní aktivity.

Důležité je uvědomit si, že preventivní programy nejsou levnou záležitostí. Prevence je ale stále levnější než represe. Jak vysoké jsou částky na realizaci preventivních programů, si můžeme přiblížit u města Příbram, které vložilo od roku 2009 do roku 2011 na prevenci kriminality na místní úrovni částku 5 349 560 Kč, z čehož dotace činila 3 315 000 Kč.¹³⁷

Velkým problémem na území města je majetková kriminalita, která se dá snížit pomocí odborných seminářů pro širokou veřejnost k poučení o zabezpečení majetku. I takovéto projekty má město Příbram ve svém Městském programu prevence kriminality a jsou hojně navštěvovány. Jeden z faktů úspěšnosti preventivních programů také považujeme pocit bezpečí občanů, který se zjišťuje pomocí dotazníkového šetření.

¹³³ *Příbram - Bedna*. [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z [www: <http://www.ponton.cz/pribram/>](http://www.ponton.cz/pribram/).

¹³⁴ PAVLŮ, S. Bednění 2012 rozezvučí sídliště. *Periskop*. 2012, č. 36, s. 5.

¹³⁵ *Informační leták*. Interní zdroj Městské policie Příbram.

¹³⁶ *Město zajistilo pro příbramské školy zdarma přednášky o bezpečném používání zábavné pyrotechniky*. [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z [www: <http://pribram-city.cz/index.php?vid=2151>](http://pribram-city.cz/index.php?vid=2151).

¹³⁷ *Hodnocení Městského programu prevence kriminality 2011*. Interní zdroj Městské policie Příbram.

5.4 Návrh preventivních opatření

Účinným prostředkem proti kriminalitě mladistvých je podporování jejich mimoškolních aktivit. Město Příbram se již několikrát zapojilo do podpory mimoškolních aktivit pomocí přispívání na vstup na veřejné bruslení a lyžování. V letošním roce bylo rozdáno 850 kusů permanentek tzv. skipasů za celkových 550 000 Kč a 100 000 Kč na podporu bruslení.¹³⁸ Tyto příspěvky se však týkají jen žáků základních škol. Proto by bylo vhodné rozšířit tuto činnost i na studenty příbramských středních škol a rozšířit repertoár akcí třeba i na veřejné plavání a divadelní představení. Prozatím v plaveckém bazénu, tak i v Divadle A. Dvořáka Příbram existuje využívání studentského anebo žákovského vstupného, které je leckdy i o 50% nižší než plné vstupné.

Dalším opatřením bojujícím proti kriminalitě mladistvých by mohlo být pořádání zábavných akcí, tedy zřízení takzvaného příměstského tábora. Příměstský tábor navštěvují děti o letních prázdninách a od klasických táborů se liší v několika věcech. Nejdůležitějšími faktory jsou zaprvé cena, která je od klasických táborů nižší, a fakt, že dítě se na noc vrací domů. Rodič, který většinou o prázdninách pracuje a nemá, kdo by se mu staral o dítě, může využít tento příměstský tábor, který funguje na podobném principu jako školní družina. Pokud bude mít příměstský tábor zajímavý program, mohly by být ochotné zapojit se do něj i děti do osmnácti let. Prozatím funguje příměstský tábor ve městě Příbram jen pomocí Domu dětí a mládeže Příbram, který je zřízen Středočeským krajem, a město Příbram se do této záležitosti nijak nezapojuje.

Dalším návrhem je podporování ochotnických divadelních spolků. Na několika příbramských středních školách totiž fungují amatérské divadelní skupiny složené výhradně ze studentů. Město Příbram již několikrát vyšlo těmto amatérským skupinám vstříc při bezplatném anebo symbolickém nájemném na scéně místního Divadla Antonína Dvořáka Příbram. Jistě by nebylo na škodu prohlubovat kontakt mezi mladými amatéry a stálým divadelním souborem příbramského divadla. Vedení divadla by mohlo mladými amatérům zapůjčit například kostýmy, divadelní rekvizity apod. Amatéři a profesionální herci by také mohli zinscenovat společné divadelní představení.

¹³⁸ PAVLŮ, S. Padák zatím bez sněhu, skipasy rozdány. *Periskop*. 2013, č. 1, s. 4.

6 Výzkum

Pro výzkum byla vybrána metoda dotazníkového šetření.

Toto dotazníkové šetření zjišťuje názory mladistvých v rozmezí 15 – 19 let na problematiku kriminality mladistvých. Šetření bylo provedeno na Integrované střední škole hotelového provozu, obchodu a služeb Příbram ve dnech 11. – 22. února 2013. Konkrétně v šesti třídách. Ve dvou prvních ročnících Podnikání, což je navazující studium po vyučení, zakončené maturitní zkouškou, dále pak ve dvou prvních ročnících a jednom druhém ročníku učňovského oboru Kuchař - číšník. A v neposlední řadě ve třídě prvního ročníku učňovského oboru Aranžér - cukrář.

Tato škola byla vybrána hned z několika důvodů. Za prvé se v ní nacházejí mladiství, kteří již dosáhli vzdělání - vyučení a pokračují ve svém vzdělávání v nástavbovém studiu, tedy k maturitě, a také ti, kteří mají prozatím dokončenou jen základní povinnou docházku. Za druhé se jedná převážně o studenty bydlící buď přímo ve městě Příbram, anebo alespoň v okrese Příbram, tím pádem tráví v tomto městě většinu svého času.

Sběr dat byl realizován prostřednictvím zpracovaného dotazníku, který obsahoval 12 otázek a byl nazván „Kriminalita mladistvých, její příčiny a prevence.“ Bylo rozdáno 103 těchto dotazníků, které byly dobrovolné a anonymní. Jejich návratnost byla 100 %. Čas poskytnutý k vyplnění byl individuální a nijak neomezený, většinou se pohyboval kolem pěti až deseti minut.

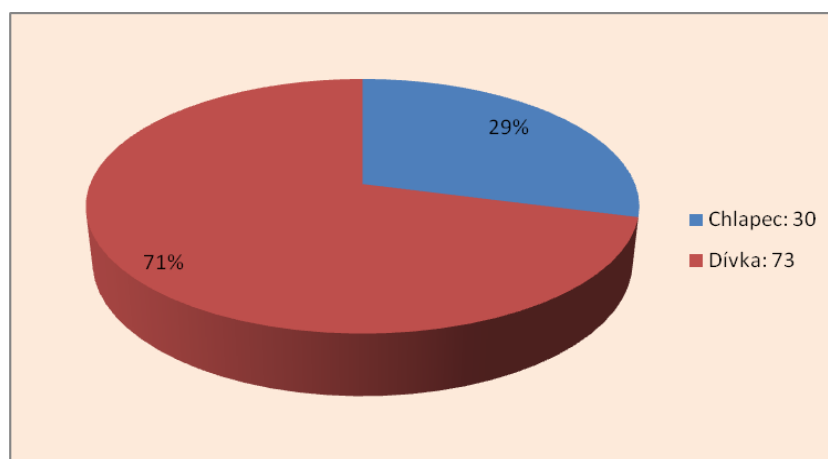
Hlavním cílem bylo zjistit obeznámenost mladistvých s preventivními programy jim určenými a jejich zájem se do těchto programů zařadit. Dále pak zjistit jejich aktivní zkušenosti s kriminalitou mladistvých a osobní pohled na tuto problematiku.

• **Otázka č. 1: Vaše pohlaví?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Jak je z grafu č. 14 jasně patrné, zúčastnilo se dotazníkového šetření 30 chlapců, což činilo 29% všech respondentů, a 73 dívek, což bylo 71% zúčastněných.

Graf č. 14: Vaše pohlaví?¹³⁹

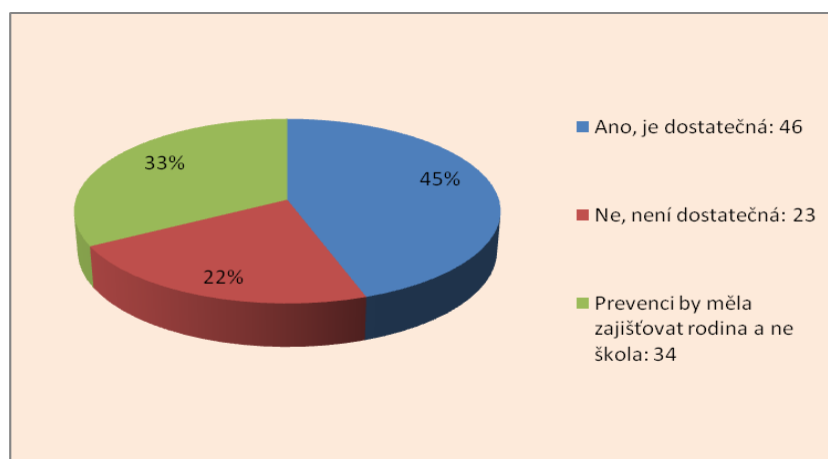

• **Otázka č. 2: Myslíte si, že je ze strany školy dostatečná prevence předcházející delikventnímu chování?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Otázka č. 2 zjišťovala názor mladistvých na přístup školy k prevenci delikventního chování. V našem dotazníkovém šetření si 46 respondentů myslí, že prevence je ze strany školy dostatečná, 23 se domnívá, že není dostatečná, a 34 je toho názoru, že by prevenci měla zajišťovat rodina a ne škola.

Graf č. 15: Myslíte si, že je ze strany školy dostatečná prevence předcházející delikventnímu chování?¹⁴⁰

¹³⁹ Vlastní výpočty.

¹⁴⁰ Vlastní výpočty.

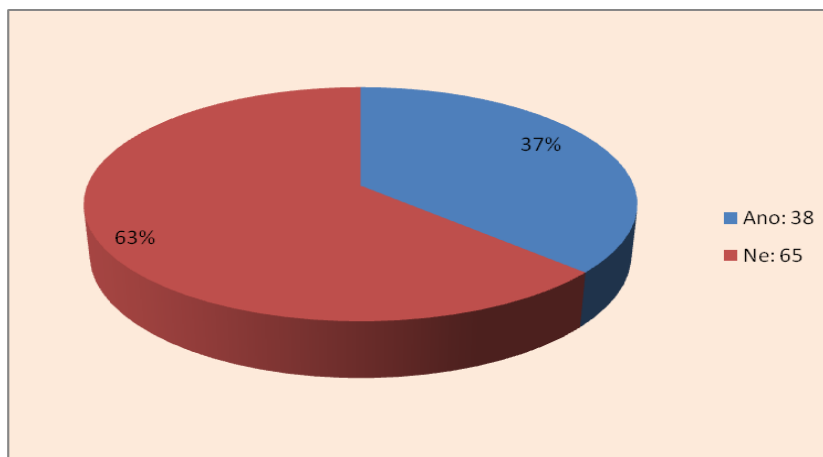
- **Otázka č. 3: Myslíte si, že kriminalita souvisí se stupněm dosaženého vzdělání?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Více jak polovina respondentů, přesněji celých 63% se domnívá, že kriminalita nesouvisí se stupněm dosaženého vzdělání. 37 % si myslí, že souvisí.

My se také přikláníme k faktu, že dosažené vzdělání a kriminalita spolu souvisí.

Graf č. 16: Myslíte si, že kriminalita souvisí se stupněm dosaženého vzdělání?¹⁴¹

- **Otázka č. 4: Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních letech:**

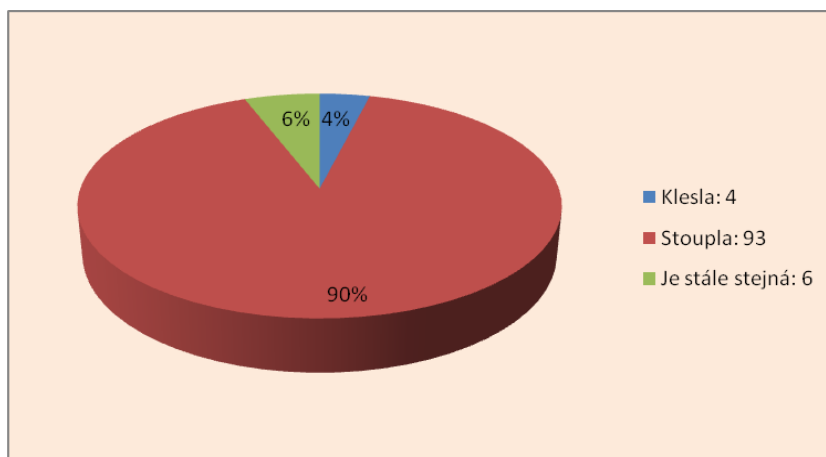
Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Výsledky z odpovědí na otázku č. 4 nás nepřekvapily. Společnost má ve valné většině ucelený názor mylně konstatující, že kriminalita mladistvých roste, stejně tak jako celková kriminalita. Opak je však pravdou, jak vyplývá z podkapitoly Stav kriminality mladistvých v letech 2008 - 2012.

V našem případě se celých 90% respondentů domnívá, že kriminalita mladistvých stoupla, a jen 4% jsou obeznámena s holým faktem, že kriminalita v posledních letech klesla.

¹⁴¹ Vlastní výpočty.

Graf č. 17: Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních letech:¹⁴²

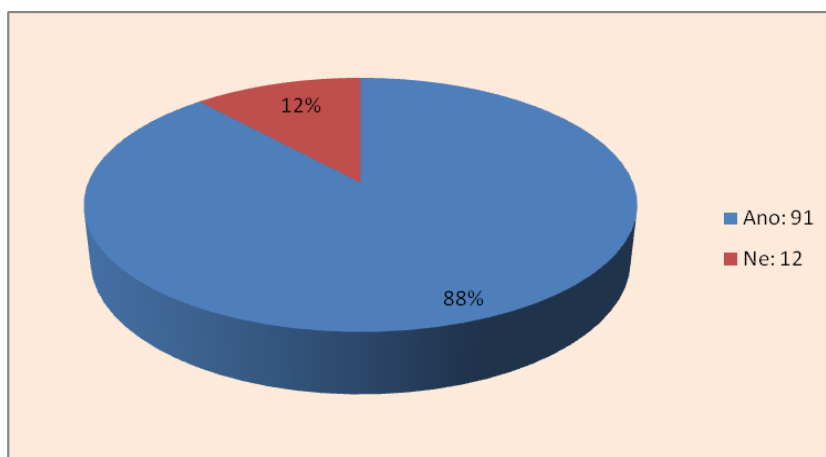

• **Otázka č. 5: Je podle vás kriminalita mladistvých v ČR vysoká?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Podle 88% respondentů, tedy 91 dotázaných, je kriminalita v ČR vysoká. Jen 12 dotázaných si myslí opak.

Graf č. 18: Je podle vás kriminalita mladistvých v ČR vysoká?¹⁴³

• **Otázka č. 6: Znáte nějaký preventivní program snižující kriminalitu mladistvých na území města Příbram?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí. Pokud odpověděl ano, měl možnost uvést, který preventivní program zná.

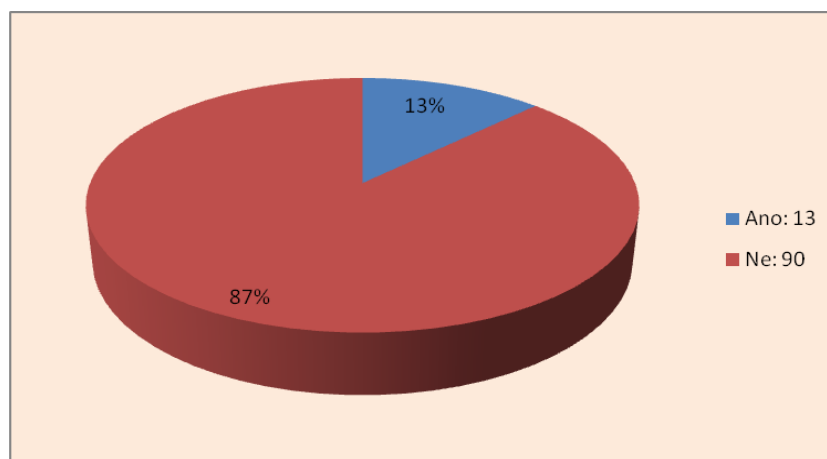
Otázka č. 6 se již věnovala hlavnímu cíli našeho výzkumu, a to prevenci kriminality mladistvých na území města Příbram. Výsledky jsou velmi zarážející,

¹⁴² Vlastní výpočty.

¹⁴³ Vlastní výpočty.

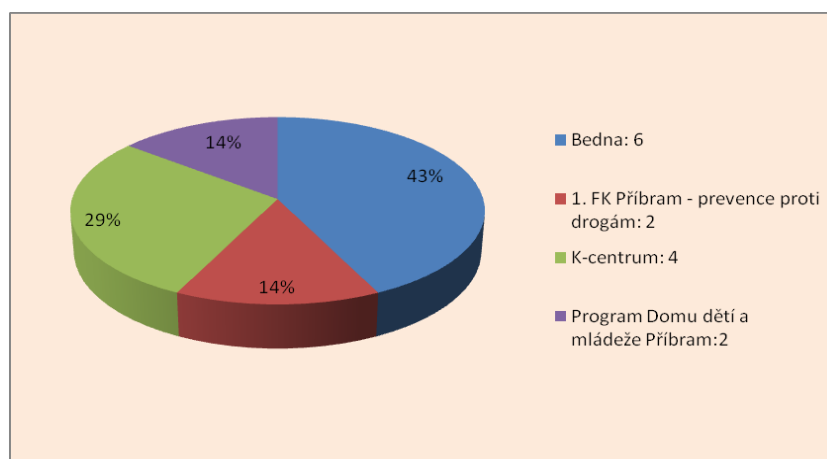
celých 87% respondentů nezná ani jeden preventivní program na území města Příbram. Z celkových 103 respondentů zná preventivní program jen 13. Konkrétněji šest chlapců a sedm dívek.

Graf č. 19: Znáte nějaký preventivní program snižující kriminalitu mladistvých na území města Příbram?¹⁴⁴

Jaké konkrétní preventivní programy respondenti znají, popisuje graf č. 13. Nejznámějším je nízkoprahové zařízení Bedna věnující se dětem a mladistvým k zajištění mimoškolních aktivit. Dále pak K - centrum zabývající se péčí o drogově závislé. Toto centrum bylo přejmenováno na Centrum adiktologických služeb Magdaléna. Další je program Městské policie Příbram a 1. FK Příbram nazvaný prevence proti drogám. Někteří respondenti uvedli i programy v Domově dětí a mládeže Příbram, jehož zřizovatelem je Středočeský kraj.

Graf č. 20: Znázornění konkrétních preventivních programů.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Vlastní výpočty.

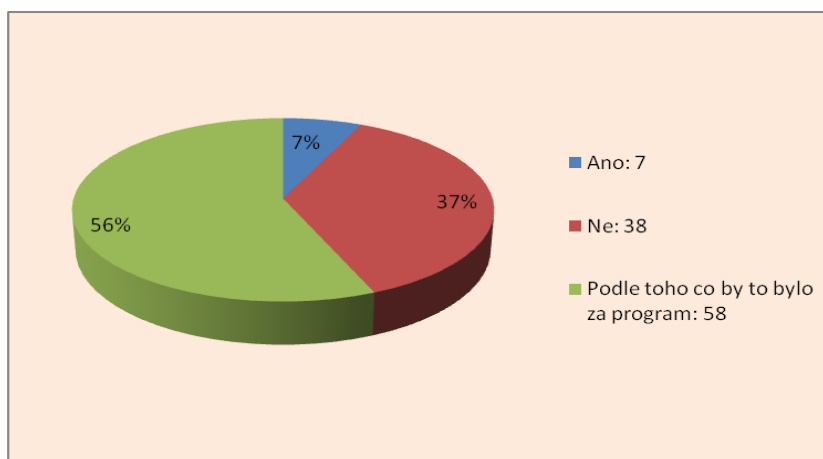
¹⁴⁵ Vlastní výpočty.

- **Otázka č. 7: Pokud byste se o nějakém preventivním programu na území města Příbrami dozvěděli, měli byste o něj zájem?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Pouze 7 respondentů by mělo zájem o jakýkoliv preventivní program na území města Příbram, stačilo by, kdyby se o něm jen dozvěděli. 38 respondentů naopak nemá zájem o žádný preventivní program a 58 z nich by se rozhodovalo podle zaměření preventivního programu.

Graf č. 21: Pokud byste se o nějakém preventivním programu na území města Příbrami dozvěděli, měli byste o něj zájem?¹⁴⁶

Jak již z otázky číslo šest víme, 90 mladistvých respondentů neví o jakémkoliv preventivním programu na území města Příbram, 5 z těchto dotázaných by však o nějaký preventivní program mělo zájem a 49 z nich by mělo zájem, podle toho o jaký preventivní program by se jednalo.

- **Otázka č. 8: Jaký preventivní program na území města Příbram Vám chybí?**

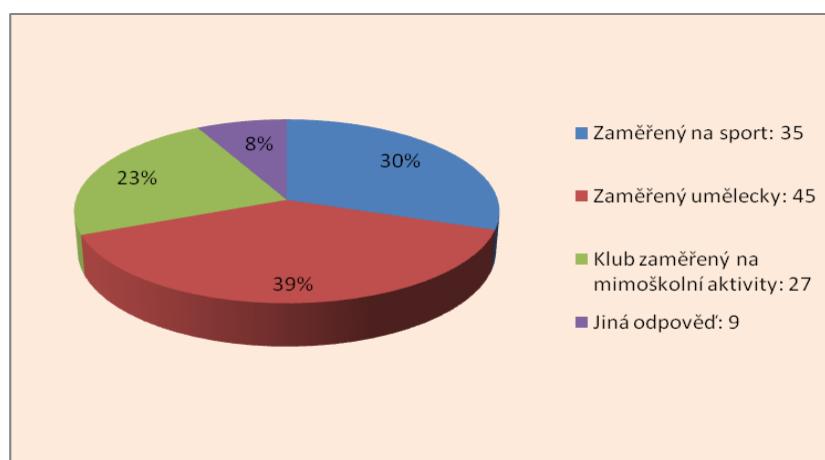
Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí a měl možnost zaškrtnout i více odpovědí.

Po zodpovězení této otázky můžeme pochybovat o pravdivých odpovědích na předešlou otázku. 38 všech respondentů by totiž údajně nemělo mít zájem o jakýkoliv preventivní program na území města Příbram, ale na otázku číslo osm, tážající se jaký preventivní program na území města Příbram podle nich chybí, odpovědělo jen 7 respondentů pod odpověď „Jiná odpověď“, že žádný.

¹⁴⁶ Vlastní výpočty.

V této otázce bylo na výběr více možností. 35 respondentů postrádá preventivní program zaměřený na sport, tedy besedy se sportovci, finanční podporu sportovních skupin ze strany města apod. 45 respondentům chybí preventivní program zaměřený umělecky např. volné vstupenky do kina, divadla a na výstavy, besedy s umělci apod. Klub zaměřený na mimoškolní aktivity chybí 27 respondentů. Pod odpovědí „Jiná odpověď“ se skrývaly názory - diskotéka bez přítomnosti alkoholu a drog a možnost využít fotbalová hřiště zdarma.

Graf č. 22: Jaký preventivní program na území města Příbram Vám chybí?¹⁴⁷

• **Otázka č. 9: Setkali jste se někdy osobně s kriminalitou mladistvých?**

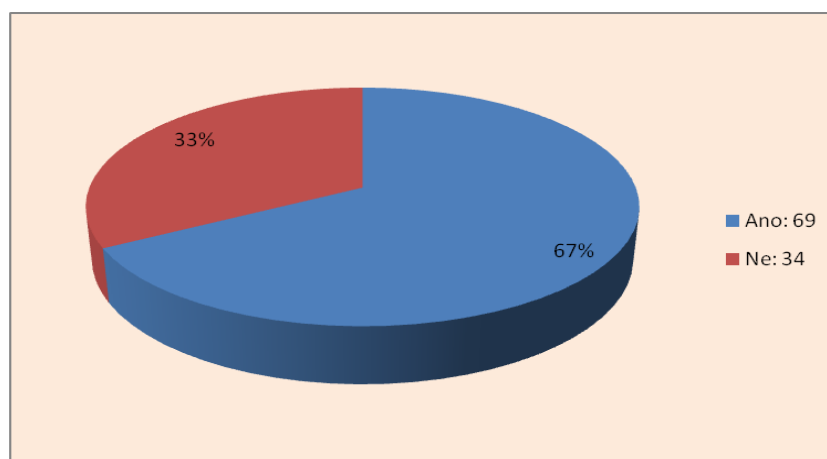
Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Výsledky odpovědí na tuto otázku nebyly nijak překvapující. Celých 67% respondentů, tedy přesněji 69 z nich, odpovědělo, že se osobně setkalo s kriminalitou mladistvých. Jestli to bylo z pohledu pachatele, anebo oběti nás již nezajímá. Důležité je pro nás vědět, že pouhých 34 respondentů se v životě nesetkalo s kriminalitou mladistvých a že je tedy kriminalita mladistvých mezi samotnými mladistvými z pohledu oběti, anebo pachatele velmi rozšířená.

Pokud bychom se zeptali přímo, zda byl dotčený respondent pachatelem kriminality mladistvých, nemusely by být výsledky pravdivé z důvodů obav, anebo vytahování se.

¹⁴⁷ Vlastní výpočty.

Graf č. 23: Setkali jste se někdy osobně s kriminalitou mladistvých?¹⁴⁸

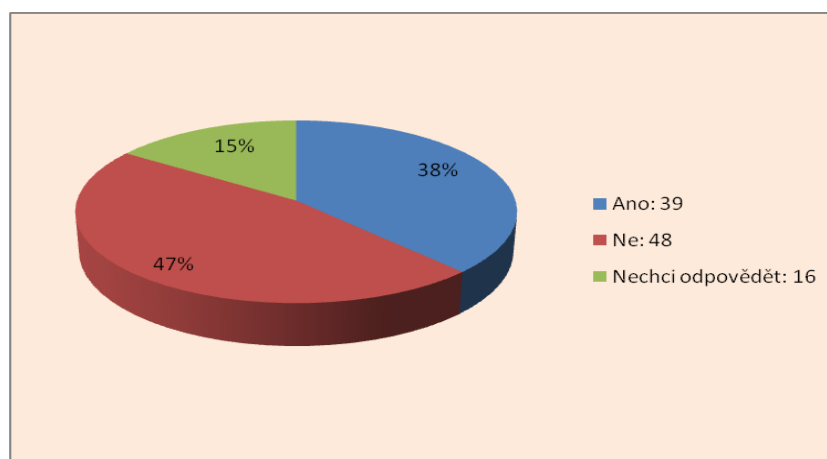

• **Otázka č. 10: Nechali jste se někdy skupinou kamarádků svést k něčemu nezákonnému?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Celých 39 respondentů, což činí 38% ze všech dotázaných, se nechalo svést skupinou kamarádů k něčemu nezákonnému. 47% ze všech dotázaných, tedy 48 respondentů, se nikdy nenechalo svést skupinou kamarádů k něčemu nezákonnému a 16 z nich se zdrželo odpovědi.

Graf č. 24: Nechali jste se někdy skupinou kamarádků svést k něčemu nezákonnému?¹⁴⁹

¹⁴⁸ Vlastní výpočty.

¹⁴⁹ Vlastní výpočty.

Jak víme z předchozí otázky číslo devět, setkala se osobně s kriminalitou mladistvých 69 mladistvých respondentů, ale 34 z nich se nechalo někdy skupinou kamarádů svést k něčemu nezákonnému. Můžeme se tedy jen domnívat, že tito respondenti měli v kriminalitě mladistvých roli pachatele.

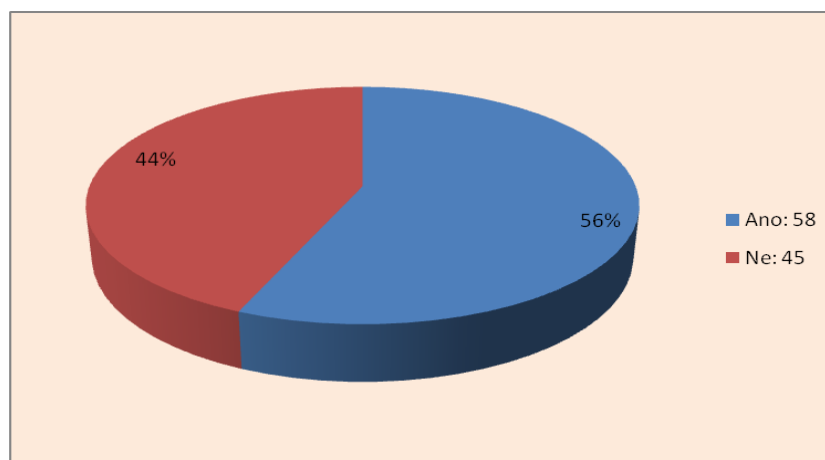
- **Otázka č. 11: Je podle Vás policie nyní k mladistvým příliš shovívavá?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

Zkušenost s policií má dnes většina obyvatel, výjimkou nejsou ani mladiství. Názory na policii však bývají většinou negativní.

56% respondentů se domnívá, že je nyní policie k mladistvým příliš shovívavá. 44% je opačného názoru. Shovívavost policie vůči mladistvým mohou sami mladiství brát jako výhodu, ostatní jako nevýhodu i výhodu. Pokud je policie k mladistvým příliš shovívavá, může dojít až k ohrožení jejich trestního stíhání a následného odsouzení.

Graf č. 25: Je podle Vás policie nyní k mladistvým příliš shovívavá?¹⁵⁰

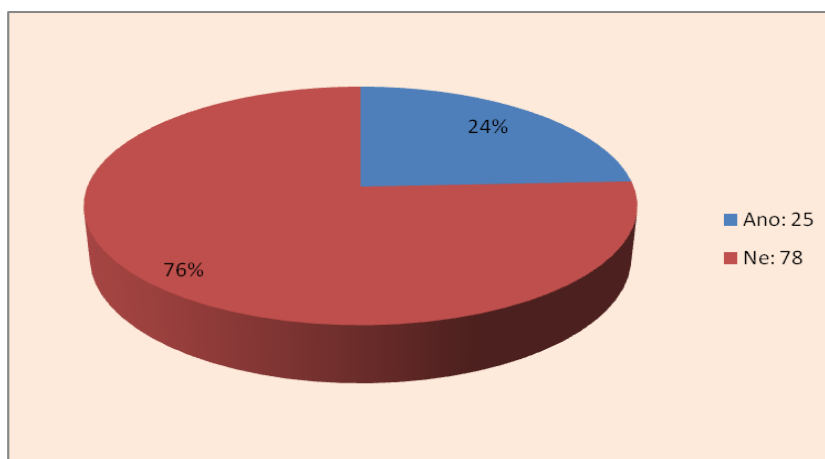
- **Otázka č. 12: Snížili byste trestní odpovědnost mladistvých za trestné činy?**

Povinná otázka, respondent musel zvolit jednu z nabízených odpovědí.

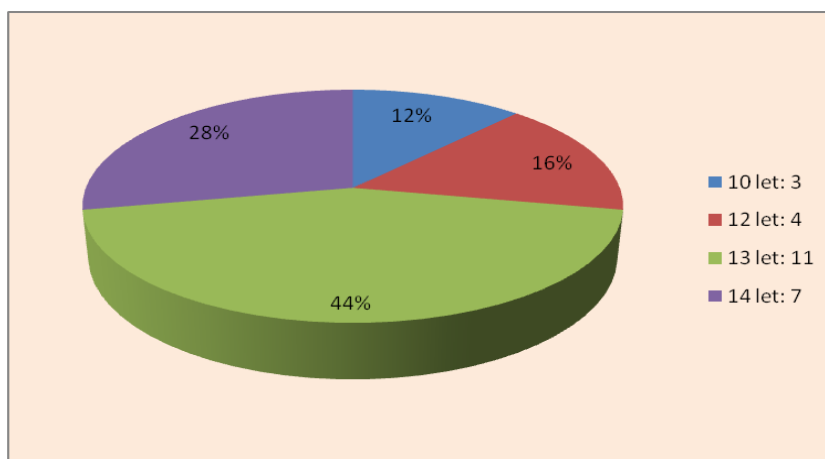
Snížení trestní odpovědnosti je ve společnosti diskutovaným tématem neustále. 78 všech respondentů tedy 76% se domnívá, že by měla zůstat hranice trestní odpovědnosti na nynějších patnácti letech. 25 respondentů je toho názoru, že trestní odpovědnost by měla být snížena. Na jaký rok věku podle nich uvádí graf č. 27.

¹⁵⁰ Vlastní výpočty.

Graf č. 26: Snížili byste trestní odpovědnost mladistvých za trestné činy?¹⁵¹

Graf č. 27: Znázornění snížení trestní odpovědnosti.¹⁵²

Nejčastější odpovědí na snížení hranice trestní odpovědnosti byl věk 13 let, a to navrhovalo celých 44% z 25 respondentů. Další návrhy byly 14 let, což odpovědělo 7 respondentů, dále pak 12 let, což odpověděli 4 respondenti, a překvapující byla i hranice 10 let, což odpověděli 3 respondenti.

Hypotéza číslo dva představující, že alespoň 20% všech dotázaných se osobně setkala s kriminalitou mladistvých, se potvrdila. Celkový počet mladistvých, kteří se osobně setkali s kriminalitou mladistvých, je až 67%.

Hypotéza číslo tři představující, že až 70% všech dotázaných nezná žádný preventivní program realizující se na území města Příbram, se také potvrdila. Konečné číslo bylo 87% respondentů.

Hypotéza číslo čtyři tvrdící, že až 50% všech dotázaných nemá zájem o preventivní programy, se nepotvrdila. O preventivní programy nemá zájem 37% všech dotázaných, ale dalších 56% by se rozhodovalo podle zaměření daného programu.

¹⁵¹ Vlastní výpočty.

¹⁵² Vlastní výpočty.

Závěr

Kriminalita mladistvých je ožehavým tématem od nepaměti. Jak praví jedno moudré přísloví „děti jsou naše budoucnost“, a proto by se péče zaměřená na prevenci tohoto druhu kriminality a legislativní úprava v čele se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže měly stále a neustále vylepšovat. Preventivní péče však potřebuje dva důležité prvky pro své fungování. Jedním z nich jsou schopní lidé, kterých je v dnešním uspěchaném světě nedostatek, a druhým finance, kterých také nikdy není mnoho. Ve světě bojujícím s dopady hospodářské krize a stále se zvyšujícím státním dluhem je těžké najít potřebné částky, není to však nemožné. Prevence přeci bude vždy levnější než represe.

Počet provinění, jichž se mladiství dopustili v námi sledovaném období 2008 až 2012, klesá. Občas se objevuje výjimka, kterou je u nás rok 2011, kdy došlo k mírnému nárůstu. Můžeme to však připisovat kulminaci. Pokud se však podíváme na jednotlivé trestné činy, kterých se mladiství dopouštějí, dojdeme k závěru, že se jedná o majetkovou, mravnostní, násilnou a drogovou kriminalitu. Některé trestné činy patřící do těchto kriminologických kapitol však rostou. Například trestný čin ublížení na zdraví, kterého se dopustili mladiství na území České republiky, roste, stejně jako pohlavní zneužití ostatní. Pokud vezmeme celkovou kriminalitu mladistvých tak ta, až na určité roky tvořící výjimky, klesá.

Povzbuzujícím faktem tedy je potvrzení hypotézy číslo jedna tvrdící, že kriminalita mladistvých v posledních letech klesá. Jak jsme však zjistili z výzkumného šetření, až 90% mladistvých respondentů se domnívá, že kriminalita mladistvých roste. Nebylo by tedy od věci více informovat společnost o těchto pozitivních tématech.

Příčin kriminality mladistvých je hned několik, ale vždy se u mladistvého jedná o individuální důvody páčání trestné činnosti. Jako jednu z hlavních příčin kriminality mladistvých spatřujeme rodinu. To, co se dítě naučí za první tři roky svého života a jak se utvoří jeho osobnost, má velký a nezanedbatelný podíl na jeho případné budoucí kriminální kariéře. Dospěli jsme však k závěru, že rodina ovlivňuje mladistvého hlavně v názorech na život kolem. Pokud jsou tyto názory negativně zaměřeny, je vysoce pravděpodobné, že i mladistvý zaujme k životu negativní stanovisko a od toho je jen krůček ke kriminální kariéře. Na škodu tedy nejsou žádné preventivní programy, ať už se zaměřují na mladistvého jakýmkoliv rozumným způsobem, protože utvářejí z mladistvého schopného občana s perspektivními názory, který za několik let jistě bude

také rodičem a bude vychovávat své děti svým, do jisté míry zlepšeným způsobem výchovy. Dalším negativním způsobem, jak rodina ovlivňuje mladistvého, je pasivní způsob jeho výchovy, leckdy až zanedbávání vedoucí mladistvého k tzv. „dělání si co chce“ anebo k naprosté pasivitě. Pasivní mladistvý následně nemá zájem o nic ve svém životě a stěží plní i základní úkony nutné k životu. Náprava těchto způsobů života je do jisté míry velmi složitá, protože si mladistvý svůj problém neuvědomuje, a tím pádem ho nechce řešit.

Středočeský kraj má dlouhou historii budování preventivních programů pro mladistvé podloženou legislativními dokumenty, stejně jako město Příbram, kde je kriminalita mladistvých stále velmi diskutovaným tématem. V posledních letech se však městu Příbram zdárně daří bojovat proti tomuto druhu kriminality, a to převážně podporováním různých neziskových sdružení, která na území města působí anebo realizací besed se zajímavými hosty. Jako jeden z nejúčinnějších preventivních programů spatřujeme v nízkoprahovém zařízení Bedna, kde mladiství najdou pomoc v jakékoliv složité životní situaci anebo tam mohou trávit svůj volný čas smysluplnou činností. V našem dotazníkovém šetření bylo nízkoprahové zařízení Bedna neznámějším preventivním programem mezi respondenty.

Některé výsledky dotazníkového šetření nás velmi překvapily. Jedním z nich je fakt, že 87% respondentů nezná žádný preventivní program realizující se na území města Příbram. Bylo by tedy příhodné podpořit určitým způsobem obeznamenost mladistvých s programy, které jsou jim určeny, například pomocí různých letáčků apod. Dalším důležitým zjištěním z výzkumu je počet respondentů, kteří se někdy nechali svést skupinou kamarádů k něčemu nezákonnému. Bylo to konkrétně 38%. Můžeme z toho tedy usoudit, že vliv vrstevníků je také jedna z hlavních příčin kriminality mladistvých.

Hlavním cílem práce bylo charakterizování a porovnání kriminality mladistvých v posledních pěti letech ve Středočeském kraji, což se nám podařilo úspěšně naplnit. Trestné činy, kterých se mladiství nejvíce dopouštějí, by se daly charakterizovat do čtyř základních skupin – kriminalita drogová, majetková, mravnostní a násilná. Z porovnání celkové kriminality mladistvých od roku 2008 do roku 2012 jsme zjistili klesající tendenci s výjimkou roku 2011, kdy došlo k mírnému výkyvu. Hlavním cílem dále bylo zjištění příčin této kriminality a zjištění mínění mladistvých o této kriminalitě. Příčin kriminality mladistvých je nepřeberně mnoho, daly by se však utřídít do dvou hlavní skupin – biologický a psychický základ a sociální základ. Podle našeho názoru jsou tyto dvě skupiny skutečně rovnocenné a záleží na konkrétním jedinci, který podnět u něj

převáží. Co se týče názorů mladistvých na kriminalitu jejich vrstevníků, názory jsou v podstatě podobné a objevuje se jen hrstka jedinců, která má názory opačné. Nejvíce převládají názory – kriminalita mladistvých roste, neznáme žádný preventivní program na území města Příbram, kriminalita nesouvisí se stupněm dosaženého vzdělání, kriminalita v ČR je vysoká apod.

Vedlejším cílem práce bylo zhodnocení prevence kriminality mladistvých ze strany města Příbram a Středočeského kraje a návrh dalších preventivních opatření. I tento cíl se nám podařil naplnit. Prevence ze strany Středočeského kraje se realizuje ve velké většině v dokumentu Strategie prevence kriminality – Středočeský kraj, která se utváří na období tří let. Dále se Středočeský kraj věnuje určitým typům preventivních programů a také zastřešuje např. Domy dětí a mládeže, kterých je ve Středočeském kraji hned několik. Město Příbram bojuje s kriminalitou mladistvých velmi úspěšně prostřednictvím Městské policie Příbram anebo různých neziskových organizací. Návrh našich vlastních preventivních opatření pak jen rozšiřuje nepřebornou nabídku, o které však bohužel ví jen malá většina mladistvých v Příbrami, a hlavně to by se mělo do budoucna změnit.

Ať už se na tento problém podíváme z jakéhokoliv pohledu, kriminalita mladistvých je celospolečenský problém dotýkající se nás všech.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

1. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí : obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : Portál, 2004. 232 s. ISBN 80-7178-888-0.
2. HOLCR, K., a kol. *Kriminologie*. Praha : Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-27-1.
3. HORÁČEK, L. *Ottův slovník naučný / Dodatky. Díl šestý, svazek druhý Ši – Už*. Český Těšín : Paseka / Argo, 2003. 1375 s. ISBN 80-7185-057-8.
4. JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha : Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
5. KAISER, G. *Kriminologie : Eine Einführung in die Grundlagen*. 10. Aufl. Stuttgart : UTB Uni-Taschenbücher Verlag. 1997. 512 s. ISBN-10: 3825205940. ISBN-13: 978-3825205942.
6. KUČHTA, J. *Kriminologie*. Praha : Masarykova univerzita, 1993. 132 s. ISBN 80-210-0616-1.
7. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada, 2009. 150 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
8. MATOUŠEK, O. MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha : Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
9. MIŘIČKA, A., SCHOLZ, O. *O trestním soudnictví nad mládeží*. Praha : Československý Kompas, 1932. 309 s.
10. NEZKUSIL, J., a kol. *Československá kriminologie*. Praha : Panorama, 1978. 270 s.
11. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 528 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
12. OSMANČÍK, K. *Kriminalita mládeže*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický, 1968. 212 s.
13. POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO A. *Prevence sociálně patologických jevů : Manuál praxe*. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r. s., 2003. 186 s. ISBN 80-86568-04-0.
14. SCHEINOST M., a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
15. SCHELLEOVÁ, I., a kol. *Právní postavení mladistvých*. Praha : Euroles Bohemia, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3.

16. STEJSKAL, C. *Rozvoj péče o mládež v Čechách do okupace*. Olomouc : Společnost J. L. Fischera. 2005. 126 s. ISBN 80-903449-0-9.
17. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
18. ŠÁMAL, P., a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže : komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2011. 968 s. ISBN 978-80-7400-350-9.
19. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha : Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
20. TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 117 s. ISBN 978-80-7338-101-1.
21. VEČERKA, K., a kol. *Ohrožená mládež mezi prevencí a represí*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 185 s. ISBN 978-80-7338-118-9.
22. VEČERKA, K., a kol. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 193 s. ISBN 80-7338-033-1.
23. ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2008. 108 s. ISBN 978-80-7251-270-6.
24. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN80-86473-08-2.
25. ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : Armex, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje:

1. *Demografická ročenka okresů 2002 až 2011*. [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z www: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/4034-12-r_2012-002>.
2. *Fotbalisté tentokrát navštívili v rámci svého projektu ZŠ v ulici 28. října*. [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z www: <<http://pribram-city.cz/index.php?vid=2172>>.
3. *Kriminalita dětí a mládeže* [online]. 2012 [cit. 2012-11-01]. Dostupné z www: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/n/16439/KRIMINALITA-DETI-A-MLADEZE.html>>.
4. MARHÁNKOVÁ HASMANOVÁ, J. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. [online]. 2011 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z www: <http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf>.

5. *Město zajistilo pro příbramské školy zdarma přednášky o bezpečném používání zábavné pyrotechniky.* [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z www: <<http://pribram-city.cz/index.php?vid=2151>>.
6. *Mladiství jako speciální skupina* [online]. 2000 [cit. 2010-10-10]. Dostupné z www: <<http://trestni.juristic.cz/35609/clanek/trest2.html>>.
7. *Prevence kriminality* [online]. 2012 [cit. 2012-11-12]. Dostupné z www: <http://pribram-city.cz/index.php?vid=189&puv_vid=871>.
8. *Příbram - Bedna.* [online]. 2012 [cit. 2012-11-21]. Dostupné z www: <<http://www.ponton.cz/pribram/>>.
9. *Rozvodovost.* [online]. 2012 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z www: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>>.
10. *Statistické přehledy kriminality.* [online]. 2012 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z www: <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.
11. *Strategie prevence kriminality – Středočeský kraj 2009 – 2012.* [online]. 2012 [cit. 2012-12-30]. Dostupné z www: <<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/vyhledavani?cx=005185634881929426321%3Ahyjldqndrclm&cof=FORID%3A11&q=koncepce+prevence+kriminality>>.
12. *Strategie prevence kriminality na léta 2012-2015.* [online]. 2012 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>.
13. *Statistické přehledy kriminality za rok 2011.* [online]. 2011 [cit. 2012-12-13]. Dostupné z www: <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2011.aspx>>.
14. *Trestání mladých pachatelů v minulosti* [online]. 2008 [cit. 10. října 2012]. Dostupné z www: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Historicka%20penologie/2008/hp_08_01.pdf>.

Legislativní dokumenty:

1. ČESKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, republika Československá.* [online]. 1950, částka 39, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=86&r=1950>>.
2. ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika.* [online]. 1961, částka 65, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=140&r=1961>>.

3. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, částka 66, s. 145-289.
4. ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. [online]. 2012, částka 19, Dostupné z WWW: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-40>>.
5. ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů, Česká republika* [online]. 1998, částka 1, Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.
6. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 320-341.
7. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (tiskový zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s 5-104.

Ostatní dokumenty:

1. Interní zdroje Městské policie Příbram.
2. JK. Zástupci města a policie se sešli na dalším jednání. *Kahan*. 2012. roč. XXI. č. Duben, s. 1.
3. PAVLŮ, S. Bednění 2012 rozezvučí sídliště. *Periskop*. 2012, roč. 23, č. 36, s. 5. ISSN 1212-186X.
4. PAVLŮ, S. Padák zatím bez sněhu, skipasy rozdány. *Periskop*. 2013, roč. 24, č. 1, s. 4. ISSN 1212-186X.

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Trestné činy krádeže prosté celkem v roce 2011 - 2012.....	16
Tabulka č. 2: Trestné činy krádeže vloupáním celkem v roce 2011 - 2012.....	18
Tabulka č. 3: Trestné činy loupež v roce 2011 - 2012.....	20
Tabulka č. 4: Trestné činy úmyslné ublížení na zdraví v roce 2011 - 2012	22
Tabulka č. 5: Trestné činy znásilnění v roce 2011 - 2012	24
Tabulka č. 6: Trestné činy pohlavní zneužívání ostatní v roce 2011 - 2012.....	26
Tabulka č. 7: Drogová kriminalita v letech 2011 - 2012	29

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj spáchaných TČ krádeže prosté celkem v letech 2008 - 2012	15
Graf č. 2: Vývoj spáchaných TČ krádeže vloupáním celkem v letech 2008 - 2012	17
Graf č. 3: Vývoj spáchaných TČ loupeže v letech 2008 - 2012.....	20
Graf č. 4: Vývoj spáchaných TČ úmyslné ublížení na zdraví v letech 2008 - 2012	22
Graf č. 5: Vývoj spáchaných TČ znásilnění v letech 2008 - 2012	24
Graf č. 6: Vývoj spáchaných TČ pohlavní zneužití ostatní v letech 2008 - 2012.....	26
Graf č. 7: Vývoj drogové kriminality v letech 2008 - 2012.....	29
Graf č. 8: Celková kriminalita nezletilých a mladistvých v ČR.....	31
Graf č. 9: Zjištěné TČ a spáchané TČ mladistvých v ČR	32
Graf č. 10: Celková kriminalita nezletilých a mladistvých ve Středočeském kraji.....	32
Graf č. 11: Vývoj kriminality dětí a mladistvých v letech 1989-2002	40
Graf č. 12: Porovnání celkové kriminality a kriminality mladistvých na území Středočeského kraje	53
Graf č. 13: Porovnání celkové kriminality a kriminality mladistvých na území města Příbram v letech 2006 - 2012	55
Graf č. 14: Vaše pohlaví?	59
Graf č. 15: Myslíte si, že je ze strany školy dostatečná prevence předcházející delikventnímu chování?	59
Graf č. 16: Myslíte si, že kriminalita souvisí se stupněm dosaženého vzdělání?.....	60
Graf č. 17: Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních letech:	61
Graf č. 18: Je podle vás kriminalita mladistvých v ČR vysoká?.....	61

Graf č. 19: Znáte nějaký preventivní program snižující kriminalitu mladistvých na území města Příbram?	62
Graf č. 20: Znázornění konkrétních preventivních programů.	62
Graf č. 21: Pokud byste se o nějakém preventivním programu na území města Příbrami dozvěděli, měli byste o něj zájem?	63
Graf č. 22: Jaký preventivní program na území města Příbram Vám chybí?	64
Graf č. 23: Setkali jste se někdy osobně s kriminalitou mladistvých?	65
Graf č. 24: Nechali jste se někdy skupinou kamarádků svést k něčemu nezákonnému?	65
Graf č. 25: Je podle Vás policie nyní k mladistvým příliš shovívavá?	66
Graf č. 26: Snížili byste trestní odpovědnost mladistvých za trestné činy?	67
Graf č. 27: Znázornění snížení trestní odpovědnosti.	67

Přílohy

Příloha I.

Dotazník

Kriminalita mladistvých, její příčiny a prevence

Dobrý den,

Jmenuji se Tereza Křemenová, studuji 3. ročník na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Příbrami, obor Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a poslouží ke zpracování mé bakalářské práce, která se zabývá kriminalitou mladistvých, jejími příčinami a prevencí se zaměřením na Středočeský kraj a město Příbram.

1) Vaše pohlaví? (povinná otázka)

- Chlapec
- Dívka

2) Myslíte si, že je ze strany školy dostatečná prevence předcházející delikventnímu chování? (povinná otázka)

- Ano, je dostatečná
- Ne, není dostatečná
- Prevenci by měla zajišťovat rodina a ne škola

3) Myslíte si, že kriminalita souvisí se stupněm dosaženého vzdělání? (povinná otázka)

- Ano
- Ne

4) Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních letech: (povinná otázka)

- Klesla
- Stoupla
- Je stále stejná

5) Je podle Vás kriminalita mladistvých v ČR vysoká? (povinná otázka)

- Ano
- Ne

6) Znáte nějaký preventivní program snižující kriminalitu mladistvých na území města Příbram? *(povinná otázka - v případě odpovědi ano, prosím doplňte jaký program)*

- Ano.....
- Ne

7) Pokud byste se o nějakém preventivním programu na území města Příbrami dozvěděli, měli byste o něj zájem? *(povinná otázka)*

- Ano
- Ne
- Podle toho co by to bylo za program

8) Jaký preventivní program na území města Příbram Vám chybí? *(povinná otázka – možno zaškrtnout více odpovědí)*

- Zaměřený na sport (besedy se sportovci, finanční podpora sportovní skupiny ze strany města Příbram)
- Zaměřený umělecky (volné vstupenky do kina, divadla, na výstavy, beseda s umělci...)
- Klub zaměřený na mimoškolní aktivity
- Jiná odpověď:

9) Setkali jste se někdy osobně s kriminalitou mladistvých? *(povinná otázka)*

- Ano z doslechu
- Ano, osobně
- Ne

10) Nechali jste se někdy skupinou kamarádků svést k něčemu nezákonnému? *(povinná otázka)*

- Ano
- Ne
- Nechci odpovědět

11) Je podle Vás policie nyní k mladistvým příliš shovívavá *(povinná otázka)*

- Ano
- Ne

12) Snižili byste trestní odpovědnost mladistvých za trestné činy? *(povinná otázka – v případě odpovědi ano, prosím doplňte na kolik let)*

- Ano
- Ne

Děkuji za Váš čas.